

ABONAMENTUL:
Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 2.40

Pentru România și străinătate:
Pe un an . . . 40— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi Nrul 1/a.

INSERTIUNILE
se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.

Manuscrisurile nu se în-
napoiază.

Lămuriri

D. Iorga răspunde la articolul meu „Drumul cel adevărat”, publicat în „Românul”, într-o scrisoare apărută în același ziar. La punctul 11 din răspunsul său zice: „Liga, să întregască instituția de stat a învățământului public, sprijinită de toți miniștrii?” Ce frumoasă misiune! Lipsește doar o incuviințare și un buget de câteva milioane, pe care veți avea marea bunătațe de a-l cere cu glasul d-voastră *autorizat* de la cine trebuie.”

Pentru întâia dată găsesc într-un articol al d-lui Iorga o notă discordantă, a cărei măiastră stilizare poate va face să tresalte de bucurie redacția „Tribunei”. D-l Iorga își poate îngădui orice, își poate îngădui chiar astfel de alunecări, pe cari noi avem dreptul să le descoperim numai, dar nu să le și respingem.

Cu toate acestea, — ca un școlar care se încrede în bunătața dascălului său — am totuși curajul să răspund; și dacă mi-am început articolul în modul acesta neobiceiuit, nu am făcut-o, fiindcă aș intenționa să intru în șirul unor scriitori moderni, ci pentruca oricine să-și poată explica și notele discordante, pe cari poate nu le voi putea înnabuși nici eu.

Intâi orientare! În „Românul” din 4/17 Mai apăruse un articol intitulat „Independența presei ardeleni”. În el exprimam dorința, ca scriitorii și ziariștii ardeleni „să discute chestiuni, cari agită opinia publică și partidele politice din România, ca și când și noi am fi cetățeni ai aceluși stat”, deci cu

interesul și dragostea, pe care ar arăta-o un cetățean al României. Iar în articolul „Drumul cel adevărat” precizam ideea aceasta zicând: „Regenerarea și prefacerea României nu se poate închipui fără sprijinul nostru” (adică al Românilor din Ungaria). Concluziunea poate fi numai aceasta: Presa ardeleană va trebui să sprijinească orice mișcare și orice instituțiune din România, menite a fi un element de prefacere și de regenerare a țării, și în deosebi va trebui să le sprijinească cu toată puterea, ori de câteori li s'ar pune în cale, acolo în România, piedeci, pe cari singure nu le-ar putea învinge.

Revenim la Ligă și la rolul d-lui Iorga în mișcarea culturală de azi. Intreb: este adevărat, că d. Iorga, mai mult decât oricare altul, a accentuat necesitatea *pregătirii* faptelor politice prin propagandă culturală?

Este just, ca activitatea Ligei să fie supusă aceluiași principiu? Și nu s'a plăns tocmai d. Iorga în repetite rânduri, că Liga are prea puțini membri?

Dar atunci se mai poate îndoi cineva, că articolul meu se adresa bărbaților politici și marelui public din România? Se adresa de sigur mai mult lor, decât funcționarilor Ligei, ale căror „intenții și muncă stăruitoare le cunoaștem și pe cari, tocmai pentru aceea voim să-i sprijinim în tendințele și încercările lor și prin cuvântul nostru!”

*

Ar urma cele 12 întâmpinări și rectificări ale d-lui Iorga, la cari noi încă am putea răspunde cu alte 12 puncte.

Preferim însă gruparea. Ceeace afirmă d. Iorga în punctele 1 2 8 și 9, am spus și noi în articolul nostru, doar cu alte cuvinte?

Este, ce-i drept, și o mică neînțelegeră la mijloc. D. Iorga adecă, interpretează un pasaj în articolul nostru în sensul, că naționaliștii-democrați nu ar fi buni și desinteresați sprijinitori ai Ligei. Pasajul respectiv va fi cu totul clar, dacă îl vom tâlcui în modul următor:

„Și chiar dacă liberalii, conservatorii, și takiștii ar crede, că agitând pentru Ligă ei ar câștiga tot mai mulți aderenți pentru politica naționaliștilor democrați, și, decât să ajungă la un astfel de rezultat, mai bine nu sprijinesc Liga, ar rămânea totuși naționaliștii democrați, cari ar lupta pentru Ligă, dupăcum tot ei ar lua bucuros parte la orice altă mișcare curat culturală, pe care ar porni-o liberalii ori conservatorii takiști.”

Dacă d. Iorga nu-și crede ochilor, îl rog să recitească pasajul din articolul nostru.

Rectificările, pe cari sunt în drept să le dau și eu în cele ce urmează, se bazează pe două publicații ale Ligii: Statutele ei și Calendarul Ligii pe 1911 (care reoglindește starea lucrurilor la 3 noemvrie 1910).

După alte izvoare nu ne-am putut orienta, fiindcă nu le aveam la îndemână și fiindcă poșta ungurească nu vrea să ni le aducă din țara românească.

Astfel, dacă d. Iorga susține, că „Liga primește membri din județ în alcătuirea secțiilor din oraș”, noi găsim în faptul

Cafeneaua boemilor

de Ion Minulescu

Nu știu dacă trebuie să mulțumesc celor câțiva scriitori boemi, cari mă tolerează și pe mine în cercul lor. Mulțumesc însă necunoscutului inventator al cafelei — al acestui local enigmă, în care pășești cu emoția sinceră a elevului de clasa I primară și din care ești cu satisfacția deplină a unui reușit la examen.

Aci la cafea și nicăiri în altă parte, mai mult ca pe trotuar și în cafea, viața de toate zilele nu-ți apare mai artistic cinematografiată în toate amănuntele ei de subterană sufletească, iluminată de nu știu care torță magică, ocultă și adese-ori satanică. Aci la cafea și nicăiri în altă parte, mai mult ca pe trotuar și în cafea, viața nu-ți pare mai complexă, mai policromă și mai destilată, mai logaritmică și mai banală.

Boemii și-au ales cafeaua drept templu — un templu profan, în care alcoolul însă cedează onoarea loviturii de moarte obsesiei de artă și în care religiile noi se desprind din rotoagoalele de fum pe cari țigările fără de număr le înalță spre tavanul meschin, ca pe niște rugăciuni de grație, ce s'ar pierde dealungul unor colonade gotice.

Viața de cafea are par'că ceva din caracteristica stilului gotic — ceva masiv și înalt, ondulat și înflorat. Boemii de pe la mese împrumută figura sfintilor dintr-o frescă reconstituită, iar gesturile lor largi, dar hotărâte, par simple resemnări de bine-cuvântare...

În seara aceasta, însă, cafeaua pare pustie. Boemii sunt toți la locul lor. Dar locul boemilor de data asta pare gol.

O atmosferă stranie plutește în jurul mesei reci ca și un altar de marmoră, în care cărțile sfinte nu se mai deschid, iar potirul de argint a fost necinstit de mâni profane.

La ora asta cafeaua nu răsfărâge decât descrescendul unui final de simfonie. Vieța își pălpăie par'că ultimele ei drepturi de perpetuare iar cafeaua își aproprie par'că păreții unul de altul ca și ușile unui cavan ce s'ar închide pentru totdeauna. În clipa asta, însă, un boem se ridică și strigă:

— Jean Dayros... tu ai avut dreptate și în timp ce tovarășii dela masă își ridică ochii nedumeriți spre cel care pronunțase profetic, numele unui alt boem tot atât de necunoscut ca și cei mai mulți dintre ei, vocea lui continuă să scandeze sentința definitivă a vieții de cafea:

„La vie est un café
Ou l'on ne peut plus boire:
Le comptoir est désert
et les garçons enfuis”.

Și ecoul versurilor se pierde în golul oglinzilor ce par ași fi pătat reflexul de lumina becurilor mai roșie ca de obicei...

— Jean Dayros, tu ai avut dreptate.

Boemii însă au curiozitățile lor. Vieța de boem constituie poate cea mai ciudată împreunare de extreme sufletești. Veseliile neașteptate se suc-

ced tristeților latente, iar exotismul cules de prin cine știe ce cărți cu copertile îngălbenite de vreme, produce adevărate erupții arteziane în calmul banalului autohton al celor ce avisează cu coatele pe masă.

E de ajuns ca un nou venit să-și facă apariția și atmosfera se schimbă ca prin farmec. Sosirea boemului filosof e primită cu surâsuri semnificative. La cafea se filosofează mai mult și mai cu folos decât de pe înălțimile catedrelor universitare.

Subiectul unei discuții nu poate fi niciodată frivol, atât timp cât spiritele nu sunt mărginite. Filosofii cafelelor, — acești amici ai înțelepciunii, ai frumosului și ai științei — găsesc subiecte interesante, misterioase și captivante, ori unde găsesc și un prieten cu care să stea de vorbă. Ori, între doi inși cari stau de vorbă, intervin totdeauna fenomene de explicat, comparații de stabilit, principii de formulat, metode de fixat și consecințe de prevăzut...

Sosirea boemului filosof dar, e primită cu o deosebită satisfacție. Atmosfera tristă e condamnată la moarte, iar viața boemilor din seara aceea nu se mai aseamănă cu cafeaua, în care nu se poate bea.

Chelnerii încep să sosească, masa se încarcă de băutură și filosoful își începe predica asupra... parfumurilor.

Pentruce însă asupra parfumurilor?

Fiindcă se reia o discuție asupra frumuseții

acesta, — care ne îmbuează, deoarece cade în cercul propunerilor făcute de noi, — o călcare a statutelor, după cari (art. 57 și 4) așa ceva nu este admisibil.

Iar afirmațiunii d-lui Iorga, că „secțiunile dispun de o parte însemnată a veniturilor lor“, îi opune art. 61 din statute, care zice: „Veniturile secțiunilor aparțin Ligei, iar nu secțiunilor!“

Deși nimeni nu se bucură mai mult decât noi, că statutele Ligei, a căror critică o făceam în articolul nostru, s'au putut schimba, fără „mare greutate“... în practică. În orice caz noi credem mai bucuros d-lui secretar general, decât statutele Ligei!

Pentru a rectifica la rândul meu punctele 3 și 6 din scrisoarea d-lui Iorga, îmi iau refugiul la calendarul Ligii pe 1911 redactat de însuși d. Iorga.

Pe pag. 142—164 se găsesc înșirate secțiunile Ligii cu membrii ei. D. Iorga zice, că „Liga are secții rurale, tot mai multe“. După calendar și cunoștințele mele geografice numai secția *Bechet* pare a fi secție rurală (sat).

Dar dacă dela 3 noemvrie 1910 încoace s'au înființat încă multe alte secții rurale, noi primim cu cea mai vădită bucurie astfel de rectificări.

Iar dacă d. Iorga spune că membrii secției București sunt 1000, noi explicăm cifra dată de noi astfel: în calendar sunt numai 259, și împreună cu membrii comitetului 265. Am luat cifra rotundă 260 (în „Românul“ s'a tipărit greșit 200).

Dacă numărul lor a crescut dela 265 la 1000, este exclusiv meritul comitetului central, căruia îi dorim din inimă să mai facă încă multe rectificări de felul acestea.

„Statutele ligei nu se pot schimba, decât cu o mare greutate“. Deci, zicem noi, d. Iorga încă admite necesitatea schimbării statutelor.

Dar noi credem, că modificarea lor nu se va face cu mare greutate, îndată ce în-

suși guvernul, care le-a aprobat, a prevăzut modificarea și a admis-o în condițiunile ce se găsesc expuse în art. 76 al statutelor. Numai „o revizuire a statutelor în întregul lor, nu se poate propune nici o dată“ (art. 77).

Față de restul propunerilor noastre, d. Iorga ne promite, că Liga ar întreprinde propaganda culturală la sate, dacă am cere noi încuviințare dela organele competente, și că Liga ar întregi prin activitatea sa învățământul public, dacă am cere iar noi încuviințare și un budget de milioane. Cu întâmpinările acestea d. Iorga ridică vâlul de pe piedicile, cari ar sta în calea Ligii, când ea ar voi și ar putea să desvolte o activitate, cum o schitasem noi în articolul „Drumul cel adevărat“.

Noi încă știm, că acestea sunt piedecile.

Și de aceea și adresăm o rugare în articolul nostru, ca Liga să fie sprijinită de toate guvernele și de toți miniștrii. Și prin urmare oricare om va înțelege, că articolul nostru, în ce privește ideile acestea — conținea o critică indirectă atât a „organelor competente“, vizate de d. Iorga cât și a tuturor guvernelor României, o critică, care spre părerea noastră de rău, a fost ținută în termeni atât de domoli și ascunsă cu atâta finețe, încât n'afost descoperită de d. Iorga.

*

După ce am mântuit cu aceste câteva lămuriri, nu mă pot reținea să nu fac și o mărturisire de natură cu totul personală. Când am scris articolul meu „Drumul cel adevărat“ m-am gândit, că el va fi un articol de propagandă pentru Liga; și venind dela un ardelean va avea poate o mai mare înrăurire asupra fraților de dincolo, decât dacă ar fi apărut într'un ziar de acolo. Și abia după apariția lui m-am gândit la eventualitatea unui răspuns din partea dlui Iorga. Dar așteptam răspunsul în liniște, fiindcă eram sigur, că nimeni pe lumea

aceasta nu va putea vedea în articolul meu un atac îndreptat în *contra* comitetului Ligii, ori chiar *contra* secretarului general, cari nu ei singuri au întemeiat Liga și nu ei i-au făcut statutele.

Speram că fiecare cititor va fi ca mine, care am totdeauna față de părerile cuiva intențiile cele mai bune, și le interpretez în chipul cel mai favorabil lui și iert chiar unele greșeli.

Așa pot fi eu și nu voi putea săli nici nu voi putea prefăce pe alții, să fie și ei astfel. Poate că nota aceasta în sufletul unui om e un element de afemeiere a tot ce are bărbatul mai demn de admirație: energia în luptă; dar ea este și dovada înțelegerii creștinești a multelor mizerii din lume, ceea ce e bine să înlocuiască adeseori energiile, cari nu cunosc piedeci și trec în salturi mortale peste tot ce le stă în cale.

Gânduri de acestea îmi răscoliră în suflet și scrisoarea dlui Miron Axinte, tipărită în „Românul“ dela 12 octomvrie v. ca răspuns dlui Iorga. Așa încât după efectele acestea, stărnite de un articol scris cu cele mai curate intenții, parecă nu mai știi ce să dorești: să aflu răsune articolele tale, ori să rămână pierdute în întuneric, fără putința de a fi aruncat o sămânță, din care să crească domol și blând, ca spițele de grâu, discuția binevoitoare, care e adeseori mai rodnică decât înțepăturile și arțagul, ce-ți sângeră inima și te fac să tremuri și să-ți rupi condeiul.

Congregația comitatului Arad

Cele peste 200 de puncte puse la ordine a zilei, congregația le-ar fi „desbătut“ azi în decurs de o jumătate oră, dacă românii nu ar fi încins discuții mai lungi, atacând cu asprime atitudinea indolentă și sfidătoare a administrației și a funcționarilor în chestiuni de importanță vitală pentru populația românească a comitatului.

Rând pe rând au luat cuvântul Dr. *Stefan C. Pop*, *Vasile Goldiș*, Dr. *Cornel Iancu* și Dr. *Iustin Marșieu*.

Inregistrăm cu deosebită bucurie, că străduințele fruntașilor noștri nu au rămas zădărnice în chestia pământurilor urbariale din Zărand.

Sub impresia discursurilor d-nilor Dr. *Stefan C. Pop* și Dr. *Cornel Iancu* congregația și referenții au acceptat punctul de vedere al urbarialistilor din Zărand, așa că acele 35 de jughere de pământ, pentru cari de atâta vreme se poartă procese, și războiri vor rămânea definitiv proprietatea urbarialistilor.

Mai trebuie să amintim cu adâncă părere de rău, că nu toți membrii români ai congregației sunt conștienți de datoria lor. Din 43 de membri români abia 16—18 au fost prezenți:

Dr. *Stefan C. Pop*, *Vasile Goldiș*, Dr. *Iustin Marșieu*, Dr. *Cornel Iancu*, Dr. *Emil Montia*, *Roman Ciorogar*, prot. I. *Georgia*, Dr. *Nicolae Oncu*, *Iuliu Groșorean*, I. *Moldovan*, preoții I. *Popovici* și S. *Leucuța*, *Teodor Orga*, G. *Lăzărescu* și *Ioan Frățilă*.

Sedința prezidată de prefectul Urban *Iván* s'a început cu citirea raportului vicișpanului. Imediat după citire, a luat cuvântul d. dr. *Stefan C. Pop*. Zbiciuește cu asprime indolența administrației. Raportul vicișpanului — spune d. Pop — conține multe verzi-uscate, lucruri fără nici o impor-

feminine și fiindcă parfumul nu-i decât un atribut natural al acestei frumuseți.

Plutare vorbește despre parfumul virtuții, iar Hammond despre al credinții religioase. Istoricii de pe vremuri ne asigură, că Alexandru cel Mare mirosea a violete, Cleopatra a garoafe, Maria de Medicis a trandafiri, Margareta de Navara a măgăritar, iar Malherbe a musc.

Parfumul mărește farmecul frumuseții, fie ea feminină sau masculină.

Rafinații și perversii aleg totdeauna parfumurile puternice, cari ameteșc ca și privirile suverane ale unei persoane idololatre. În seara nunții, chinezii aprind în cameră niște plante parfumate, cari transportă deliciul spasmurilor în lumea visurilor.

Beaudelaire scrie:

„Il est des parfums frais
comme des chairs d'enfant
„Doux comme des hautbois,
verts comme des prairies
„Ayant l'expansion
des choses infinies
„Comme l'ambre, le musc,
le benjoin et l'encens
„Qui chantent le transport
des l'esprit et des sens...“

Parfumul a fost inventat anume pentru complectarea și desăvârșirea grației feminine. Primii fabricanți de parfum au fost preoții — aceiași preoți, cari au propovăduit adevărul și respectul pentru frumos.

În templele egiptene existau anume compartimente în cari se preparau parfumurile după rețete secrete și necunoscute oamenilor de rând.

În „Cântarea cântărilor“ acest sublim poem nupțial, rolul parfumului în antichitate ia proporțiile unei adevărate orgii.

Românii răspundeau în sălile de bae și de mâncare parfum de flori de câmp, iar camerele de dormit erau stropite cu parfumuri sălbatice, cari îi ușurau somnul și-ți produceau visuri frumoase.

În evul mediu, fabricația parfumurilor ajunsese până la perfecțiunea de a fi întrebuintate ca otrăvuri.

Același lucru însă se petrece și azi. Câte parfumuri nu omoară!.. Și câte femei frumoase nu cuceresc pe nevrozatii timpurilor noastre cu aceleași parfumuri oculte, din cari amantii vremilor de altă dată își făcuseră un anestezie al suferinței lor!

Dar pentru a ajunge aci femeia trebuie să-și păstreze același parfum. O femeie care schimbă parfumul după modă se parfumează....

O femeie care păstrează același, parfum, parfumează....

Și filosoful boem se ridică fără să-și plătească consumațiunea și pleacă....

Cafeneaua începe să se golească și tristețea pășește victorioasă pe urmele unei femei care să strecoară prin fața mesei boemilor, lăsând în urma ei obsesia unui miros de parfum primăvăratice!..

— Jean Dayros, tu ai avut dreptate:

„La vie est un café
ou l'on ne peut plus boire:
„Le comptoir est désert...
„Les verres sont brisés!...“

tanță, în schimb însă aflăm, că multe chestiuni și probleme importante, nu sunt nici măcar în trecut atinse în raport.

Așa ni-se pare, că d. vicișpan nici nu și-a cetit raportul, ce se învederează din multe inexactități. De pildă d. vicișpan nu a observat, că suma dării comunale în unele comune întrece suma dării de stat. Cum se poate asta?

Se ocupă pe larg cu chestia dărilor. Citează cazuri caracteristice.

Urmează d. V. Goldiș. Așa se vede — spune d-sa — că d. vicișpan ascunde dinaintea poporului din acest comitat isprăvurile și dispozițiile sale și ale administrației. De ce nu publică raportul și în românește?

Vorbește apoi pe larg despre neglijarea sator sâraco.

După-ce a isprăvit d. Goldiș, s'a suspendat ședința și a urmat alegerea unor membri noi în comisia administrativă.

După-ce s'a efectuat alegerea urmează punctul, în care se vorbește despre fondul de penziune al notarilor. Ia cuvântul d. dr. Iustin Marșieu. Spune între altele: Nu e dușmanul notarilor, apreciază activitatea lor folositoare în multe privințe, dar nu poate să primească propunerea comisiei permanente, pentru-că notarii sunt destul de bine retribuiți. Dacă computăm toate venitele, ce le au notarii, cel mai slab notariat aduce 3000 coroane, în foarte multe comune însă notarii au 8000—12000 coroane.

Intre astfel de împrejurări ar fi o mare greșală, dacă am pretinde ca comunele să suporte și speșele de penziune ale notarilor.

Nu comunele să contribuie la fondul de penziune, ci notarii și numai dacă notarul știe adevări, cu atestat de paupertate, că nu dispune de avere, atunci să plătească comuna contribuțiile la fondul de penziune al notarilor. Notarii așteaptă dela comune să-i provadă cu toate. Nu cumva ar dori, ca comuna să le amestece și mâncarea în gură? (Răsete).

Mai vorbește la acest punct și d. dr. Cornel Iancu.

D. Vasile Goldiș, cere ca asupra acestui punct să hotărască congregația fără să admită votarea notarilor, membri ai congregației.

Prefectul nu admite cererea d-lui Goldiș și congregația primește propunerile comisiei.

Punctul următor, care a provocat discuție din partea românilor a fost iarăși favorurile acordate notarilor în ale dării.

A vorbit d. dr. Iustin Marșieu. Recunosc — zice d-sa — că sunt unii notari, cari stau la culmea chemării, dar cei mulți, covârșitoarea majoritate a notarilor nu merită jertfele, ce le aduce poporul pentru ei. Nainte de toate, domnilor notari nu le prea place să muncească. Cu toate că zău, mult au de muncit și mult ar trebui să muncească. Dela prăsierea vitelor până la pedepsirea transgresiunilor mărunte, — toate afacerile comunei trebuie să-i intereseze.

Notarii noștri lucră în contra intereselor poporului. Notarul nostru nu se simte „beamter”, funcionar, ci vrea să fie domn, însușindu-și apucături de gentry.

D. Marșieu ironizează cu mult succes mentalitatea și purtarea notarilor. Transgresiunile și ilegalitățile ce le săvârșesc, li se iartă, dacă se angajează de corteși guvernului, la alegerile de deputați.

Spune-ți-mi — spune cu glas tare d. Marșieu — un singur notar care n'a fost la alegeri corteșul guvernului? (Tăcere adâncă).

Citează cazuri concrete, când notarilor li s'au iertat cele mai mari păcate, ca defraudarea, pentru servicii electorale.

La chestia drumurilor comitateneze a luat cuvântul d. dr. Cornel Iancu. De când comitatul a luat asupra sa îngrijirea drumurilor, de atunci tot mai deplorabile stări domnesc pe acest teren. Comitatul încredințează un antreprenor, acela iarăși pe altul, cu îngrijirea drumurilor. Fiecare vrea să câștige ceva,

asa, că cel ce ajunge de fapt să îngrijească drumurile, abia mai are mijloace.

Prisme de pietri tot mai rare le vedem pe drumuri. Ar fi consult, să se saneze situația.

Drumurile comitatului nu e permis să ajungă în mâna unor consorții. Din drumurile comitatului nu e permis să se îmbogățească nimeni, și cu toate acestea se strecură petrite. Las' să câștige țărânul, că e în interesul lui ca drumurile să fie bune.

D. dr. Șt. Pop excepționează faptul, că ministrul nu a dat ajutorul cuvenit. Se prevede că iarăși clasa săracilor, minimaliștii vor suporta sarcinile, ce ne revin prin nouile impozite.

Vicișpanul răspunde evasiv la expunerile dlui Dr. Pop.

Au mai vorbit pe scurt la chestiuni mai mărunte d. dr. Iustin Marșieu și d. Vasile Goldiș.

A urmat apoi la ordinea zilei o importantă chestie pentru noi, propunerea comisiei cu privire la pământurile urbariale din Zărand.

Se ridică d. dr. Șt. C. Pop. Expune pe larg istoricul afacerii. (Ca să poată fi înțeles de toți vorbește ungurește). Cere, că congregația să hotărască definitiv în această chestie, care a tulburat poporul din Zărand atât de mult.

A luat apoi cuvântul d. dr. C. Iancu. Spune, că în cazul dacă s'ar porni proces în chestia pământurilor din Zărand tot numai comuna va avea a suporta speșele. Schițează foarte nimerit și clar toate fazele procesului vechiu, cerând să se respecte odată drepturile urbarialistilor.

Mai ia cuvântul contele Robert Zelenski identificându-se cu expunerile dlui dr. Iancu.

Răspunde referentul Maros Iván, prezintănd o nouă propunere, care vădește, că afacerea va fi rezolvată favorabil pentru zărandeni.

(Asupra acestei chestii vom reveni în numărul viitor al ziarului nostru, pentru-că azi nu ne îngăduie spațiul).

Ședința s'a terminat la 11 și trei sferturi.

Congregația comitatului Hunedoara

Alaltăieri s'a ținut în Deva congregația comitatului Hunedoarei. Românii au luat parte în număr frumos și au dus o luptă energică împotriva guvernărilor șoviniste ai acestui comitat românesc.

Nu avem loc în numărul de azi pentru un raport mai amănunțit despre decurgerea acestei lupte, ci ne mărginim de astădată a reproduce cele 3 interpelări, pe cari d. dr. Iustin Pop, distinsul nostru luptător din Deva le-a adresat conducerii comitatului.

Iată acele interpelări:

I.

In cauza denunțării notarului Budai István din Sânt-Andres.

1. Are cunoștință d. vicecomite substitut, că notarul din Sântandres cu numele Budai István din prilejul sfintirii noii școale confessionale gr. or. române din Sântandres, făcută la 21 sept. 1911, când seara după concert s'a cântat imnul național român al nostru „Deșteaptă-te Române” — a denunțat forurilor administrative și procurorului cântarea acestui imn ca un caz de agitație și întreagă serbarea din ziua aceea a prezentat-o ca faptă penibilă de agitație?

2. Are cunoștință d. vicecomite substitut, că numitul notat întru terorizarea poporului nostru din prilejul amintit a amenințat în fața oamenilor, că va băga el în temniță pe domni de români din Deva și prin aceasta a comis o extremă insolentă la adresa fruntașilor români din Deva?

3. Are cunoștință d. vicecomite substitut, că numitul notat a făcut denunțarea pe motive josnice de răsunare față cu d. avocat din Deva dr. Eugen Tatar, care în urma șicanelor, ce face acest notat

oamenilor, când acestia cer atestatele de identitate dela el în cauze funduare, ori a denegat extradarea atestatelor, ori făcea fel de fel de piedeci măiestrite din cauza, că oamenii nu-l angajau pe el cu cauzele lor funduare și astfel d. dr. Tatar a fost necesitat de mai multeori a se plânge contra notarului la d. protopretore din Deva?

4. Are cunoștință d. vicecomite substitut, că numitul notat face oamenilor contracte funduare, în cari pe martorii contractului contra procedurii de carte funduară îi subscrie cu cruce; mai departe nu știe să facă schițe funduare și astfel lucrările funduare ale numitului notat se resping dela cartea funduară întru paguba și periclitarea intereselor de drept a partidelor cu aceste afaceri?

5. Are cunoștință d. vicecomite substitut, că numitul notat în continuu face denunțări, mai ales criminale, cu duiumul contra oamenilor din cercul notarial, precum dovedesc aceasta registrele secții criminale dela judecătoria cercuală și tribunalul din Deva?

6. Are cunoștință d. vicecomite substitut, că numitul notat e de un temperament hipernervos, de o fire incompatibilă, cari îl fac neapert pentru slujba de notat, care recere tractare cinstită chiar și în urma prescrișelor legii, pe când notarul din chestie bruschează și șicanează oamenii din cercul său notarial?

7. Este aplicat d. vicecomite a cerceta aceste stări de lucruri și a întreprinde fără amânare pașii legali pentru tragerea la răspundere pe cale disciplinară și pedepsirea exemplară a numitului notat?

II.

In chestia Almanahului d-lui Dénes Károly.

Are cunoștință d. vice-comite substitut despre aceea, că protopretorele districtului Hațeg: d. Fekete Károly a adresat tuturor notarilor din district următoarea circulară:

Valamenyi körjegyző és Klopotiva község jegyzőjének.

Felhivom, hogy a mellékelt „Almanach” áraban 3 korona összeget a községek előre nem látott költségrovata terhére vegye fel és azt küldje meg közvetlen Dénes Károly kir. tanfelügyelőnek.

Hátszeg, 1911. augusztus 5-én.

Fekete Károly, s. k. főszolgabíró.

2. Află d. vice-comite substitut, că dacă e adevărată aceasta poruncă, ea constituie un flagrant abuz de puterea oficioasă cu atât mai mult, că prin ea se obtrude comunelor o carte fără nici o valoare și fără de nici un folos pentru ele și impune comunelor în mod volnic povară cu totul ilegală, mai considerând și aceea, că comunele comitatului nostru sunt aproape toate comune românești, cari n'au nici în clin nici în mănecă cu scrisurile dlui Dénes Károly, — și considerând în urmă, că nici chiar ministrul n'are dreptul de a obtrude cărți, ci cel mult are dreptul de a recomanda cutare carte?

3. Este aplicat d. vice-comite substitut a cerceta chestia aceasta pe întreg teritoriul comitatului și a erua, nu cumva s'a comis abuzul cu obtruderea Almanahului dlui Dénes Károly și în alte districte pretoriale ori orașe cu magistrat sau cu ordinațiune în scris sau cu poruncă ori presiune făcută verbal?

4. Considerând, că Almanahul din chestie a apărut ca al 3-lea volum, este aplicat d. vice-comite substitut a extinde cercetarea și asupra anilor trecuți, nu cumva s'a comis abuzul obtrudării și atunci?

5. Este aplicat d. vice-comite a lua măsuri de retorsiune în contra tuturor acelor organe administrative, despre cari se va dovedi, că sunt autorii sau părtașii obtrudării pe comune a Almanahului, de când acesta apare? Ce măsuri contemplă d. vice-comite substitut în direcția aceasta?

6. Este aplicat d. vice-comite substitut a întreprinde pașii de lipsă pentruca comunele, cari au procurat Almanahul din chestie, să fie despăgubite, restituindu-li-se sumele, ce au solvit pentru Alma-

DEMETRIU SBOROȘTIAN CROITOR PENTRU BĂRBAȚI

Caransebeș, Strada Episcopiei (Casele proprii).

:: Ține permanent în depozitul său, nouțăți din toate stofele. ::

Am onoare a încunoștința p. t. Onor. public din Caransebeș și împrejurime, în vederea apropiatului sezon de toamnă și iarnă, că în depozitul meu, în mare alegere cele mai nouă și mai variate stofe pentru costume, și stau la dispoziția clientelei mele cu bogate colecții de mustre. Mă nuzuesc continuu a-mi servi solid clienții și a le îmbia numai ce e mai nou.

nah din partea dlui Dénes Károly? — Ce fel de pași contemplează d. vice-comite substituit în direcția aceasta?

7. Este aplicat d. vice-comite substituit a cerceți, nu cumva s'a făcut presiune din partea dlui Dénes Károly și asupra școalelor confesionale sau comunale și asupra învățătorilor de aceste categorii întru abonarea Almanahului și dacă da, este aplicat a lua măsuri de retorsiune și pentru aceasta?

III.

In chestia banilor publici comitatenzi, orfanali și comunali, locați la institutul „Dévai Hitelbank részvénytársaság“.

1. Este adevărat, că d. vicecomite substituit a depus la institutul „Dévai Hitelbank rtság“ suma de 6000 cor., eventual mai mult în luna iunie a. c. din fondurile publice comitatense?

2. Este adevărat, că d. vicecomite substituit a făcut depunerea aceasta pur și simplu la solicitarea fostului director al numitei bănci: Bors Emil?

3. Cu a cui autorizație a făcut d. vicecomite substituit aceasta depunere chiar în acel timp critic, când dsa, ca prezident al comitetului de supraveghiere al numitei bănci mai bine trebuia să știe, că banca și-a pierdut capitalul social și fondurile de rezervă și că a devenit cu totul insolventă, așa încât datorii a legală a organelor băncii era, să ceară concursul.

4. Cum s'a întâmplat, că comunele Vaidei și Romos și-au plasat cele 80—90 mii coroane avere comună chiar la „Dévai Hitelbank“, când știut este, că principiul practicității și oportunității în ordinea vieții fiecărui individ e, că având bani disponibili în sume mai considerabile, — le elochează la diferite bănci, — principiu, care mai ales trebuie să servească de bază la păstrarea averilor comunelor?

5. Este adevărat, că d. vicecomite substituit a pactat cu inst. „Dévai Hitelbank“ și alte 2 bănci, cari au intervenit pentru așa zisa acțiune de sanare a băncii bancrote pe lângă o cvotă de 50 procente a depunerilor banilor publici din comitat?

6. Cu a cui autorizație a pactat în felul acesta și unde sunt libelele de depunere a banilor publici?

7. În calitate de prim-oficial al comitatului, căruia i-se incumbă mai strâns datoria oficioasă de a veghia și supraveghia asupra averilor comitatense — s'a interesat d. vicecomite substituit, cari cauze au produs bancrotarea băncii „Dévai Hitelbank“ și convinsu-s'a, că în conducerea numitei bănci nu s'au întâmplat incorectități sau eventual chiar criminalități, mai ales, că d. vicecomite substituit este prezidentul comitetului de supraveghere al inst. „Dévai Hitelbank“?

8. Dacă n'a făcut aceste demersuri până acum d. vicecomite substituit, este aplicat a le face acum cu toată urgența și intervenirea procurorului regesc din Deva în afacerea cu „Dévai Hitelbank“ spre a se scoate la lumină tot decursul catastrofei băncii și spre a se porni procedura criminală în contra celor vinovați?

9. În programul congregației de azi nici barem cu o iotă nu se face amintiri de bancrotarea băncii „Dévai Hitelbank“, care constituie o teribilă catastrofă financiară nu numai pentru singurătii acționari, deponenți și alți creditori și chiar și debitorii băncii, dar în special pentru comitatul nostru, care pierde sume colosale din fondurile comitatense, averi comunale, banii orfanilor dela orașul Deva și dela sedria orfanală comitatensă. Cum deci, de d. vicecomite substituit n'a învrednicit congregația de azi de a lua în ordinea de zi întreagă afacerea derutei băncii „Dévai Hitelbank“, făcând expozeu asupra trecutului afacerii și asupra măsurilor de salvare a banilor publici? — Și cum se întâmplă, că d. vicecomite substituit în butul atâtei vremi trecute n'a dat nici un glas și n'a făcut nici un pas spre a aduce la cunoștința municipiului și spre a-l orienta în afacerea aceasta de extremă gravitate?

10. Ce măsuri contemplează d. vicecomite substituit întru salvarea banilor publici, ce s'au depus la „Dévai Hitelbank“?

Convocator

Aderenții partidului național român din comitatul Sălăgiului sunt convocați la

adunarea poporală,

caro se va ținea în Șimleu la 8 noemvrie 1911 st. n. a. m. la orele 12 pe piața lernelor, dinaintea hotelului „Național“ cu următoarea

ORDINE DE ZI:

1. Situația politică generală.
2. Sufragiul universal.
3. Proiectele militare.
4. Propuneri, proiect de rezoluție.

Șimleu, la 28 oct. 1911.

Gheorghe Pop de Băsești, Alimpiu Barboleviciu, Gheorghe Maior, Andrei Cosma, Augustin Vicaș, Emil Vicaș, Emil Ostate, Cassiu Deleu, Domițian Cupșa, Aurel Oltean, Nicolae Munthiu, Simion Pinteș, Avram Dragoș, Alimpiu Coste, Ioan Szakáll, Traian Truș, Ioan Deleu, dr. Augustin Pinteș, Valer Ancean, dr. Victor Deleu, Ioan Papiu Pop, Eugen Boroș, Gheorghe Păteș, Alexandru Maier, dr. Valer Vicaș, Cornel Gogan, Nicolae Gogan, Teodor Alesuțan, dr. Alexandru Aciu, Vasilie Oros, Ioan Laboș, Aurel Cigărean, Patrițiu Sufra, Vasilie Păteș, Ioan Moisă, Gheorghe Farcău, Petru Chiș, Gheorghe Mohan, Vasilie Pustai, Ioan Groza, Vasilie Aluș, Flore Rotar, Pavel Strava, Petru Iancău, dr. Coriolan Șteer, Ioan Tătar, Gheorghe Bocoș, Ioan D. Popu, Gheorghe Filip, Gheorghe Crăiut, Ioan Truș, Iosif Cosmuța, Simion Popp senator, Teodor Bichiș, Vasilie Hoble, Vasilie Mureșan, Vasilie Pop, Victor Măreș, Demetriu Coroian, Ioan Filip, Vasilie Pap, dr. Mihai Pop, Ioan Coste, dr. Cornel Centea, dr. Ioan Ember, Petru Pop, Ioan Lengyel, Petru Rob, Emil Deac, Mihai Marchiș, Vasilie Pop, Mihai Reb, Mihai Cadar, Vasilie Sas, dr. Ladislau Gyurko, Emerie Pop, Vasilie Mica, Florian Ciocan, Teofil Dragomir, Lazar Caba, Ioan Pop, Seodor Bohățiel, Vasilie Mureșan, Samuil Urian, Clemente Pop, Laurențiu Bran, Ioan Andrei Domaș, Alimpiu Coste, Demetriu Mureșan, Ioan Oltean, Ioan Taloș, Corneliu Caba, dr. Gheorghe Pop, dr. Ioan Suciu, dr. Ioan Gheștie, Vasilie Pop.

Adunarea poporală dela Diclosănmărtin a avut un succes strălucit. Din cauza abundenței de material raportul despre decursul acestei adunări mărețe îl vom publica într'un număr viitor al ziarului nostru.

Din cameră. Din prilejul sărbătorilor de două zile, camera s'a ajurnat astăzi pe trei zile. În incintă votări nominale. Pe culoare discută ministrul de honvezi Hazai cu prezidentul camerei Berzevicy și cu contele Andrassy.

Revoluția din China. Colosul chinez pare în sfârșit a se fi trezit dintr'un somn dulce — poate numai pentru unii — pare că o deschizătură s'a făcut în zidurile ce îl opriau a lua cunoștință de o altă lume în afară de a sa, iar prin deschizătură o rază a pătruns; raza aceasta îl chiamă la muncă, la o muncă nouă. Munca aceasta însă va cere oameni, va cere jertfe fiindcă ceice de atâtea veacuri s'au deprins, a se bucura de bunurile muncii celor mulți nu se vor împăca cu o răsplătă dreaptă a muncii lor — dacă muncesc — decât numai de silă.

Fiindcă drepturile se iau cu forța, chinezii au înțeles că numai cu armele vor putea trezi și schimba imperiul lor sfânt dar... putregăit.

Chiar dacă revoluționarii ar trebui să se plece armatelor împărătești organizate sau să treacă prin ascuțitul săbiilor lor, conștiința odată încolțită cu cât mai mult se va încerca a se înăbuși cu atât mai mult se va desvolta.

Guvernul chinez văzând că revoluția ia proporții mari și căutând mai cu seamă să evite cu orice preț amestecul binevoitor... al vreunui vecin, a luat măsuri mai serioase pentru înăbușirea revoluției. S'au trimis trupe noi mai bine organizate, iar comandanții au fost schimbați. Revoluționarii la rândul lor, înaintează fără mare împotrivire și văd nu departe Pekingul.

Inregistrăm azi următoarele știri: Juansikkar vicegele reactivat a primit comanda trupelor împărătești plecând imediat pe câmpul de războiu. Ceilalți comandanți au fost îndrumați să-i dea tot concursul. Primul corp de armată va fi comandat de generalul Fergkuochang. Comanda corpului al doilea — ce se află pe câmpul de luptă — va fi luată de Suanhighi comandantul corpului al șaselea. Corpul al treilea se va organiza mai târziu.

Londra 28 oct. După o știre oficioasă din Peking în apropiere de Hankau s'a dat o luptă mare, în care revoluționarii au suferit pierderi. După o altă știre trupele împărătești au 40 morți și 150 răniți. Intre cei morți sunt și 3 ofițeri. Revoluționarii au pierdut 400 oameni și treizeci tunuri. Intre cei căzuți e și comandantul artileriei.

Londra, 30 oct. Revoluționarii s'au retras din fața trupelor imperiale ce înaintau spre Hankau. Amiralul Se-Cseny-Ping a comunicat consulilor străini, că va bombarda orașele Vuerang și Hangjang. Hankau e încă în mâinile revoluționarilor. Șase mii de soldați din armata imperială au refuzat de a ataca orașul Hankau.

Guvernul chinez voește să contracteze din străinătate un împrumut de șase milioane funți.

Adunarea din Brașov

Primit cu vii achemeni în cuvânt d.

dr. Alexandru Vaida.

Frați români!

Fostul și viitorul meu coleg d. dr. Iuliu Maniu (trăiască! Așa să fie!) va arătat foarte limpede starea noastră politică și motivele cari ne îndeamnă să luptăm pentru desrobirea politică, culturală, economică și socială a neamului românesc.

Este un soi de oameni, privilegiați — a spus d-sa care consideră pătura desmoștenită a țării de o vacă bună de muls, ce l-ea hărăzit-o soarta pentru a fi scutiți de grijile zilei de azi. Aceștia cred că întreaga populație din această patrie viețuește pe seama lor, neavând altă menire, decât să ducă greul vieții muncindu-se pentru, ca dânșii să-și ducă viața ténită în imbuibare. Acești protejați ai soartei, cari totdeauna au căutat și au știut să-și asigure o supremație funestă asupra ignorantei mulțimi despoind-o, prin legi nedrepte, de toate drepturile lor firești.

Situația politică din Ungaria — continuă oratorul, — o putem fixa cu un singur cuvânt: obstrucție. Obstrucția aceasta se menține, la aparență, abia de 10 ani, de fapt însă dăinuște de 1000 de ani. Căci cauzele acestei stări sunt mult mai adânci, decât se pare, sunt cauze economice, cari există chiar dela întemeierea acestui stat pe baze feudale.

Ca să dovedească adevărul afirmațiunei sale, oratorul relevă în mod sumar raporturile între regii de viță maghiară și oligarhii de pe vremuri, cărora regii ca să-și mențină puterea, au trebuit să sacrifice popoarele țării. Această situație anormală s'a răsunat crud la 1526, în dezastrul cumplit dela Mohaci, când s'a prăpădit întreaga floare a nobilimei maghiare, împreună cu ultimul rege din dinastia Anjou.

A fost mare noroc pentru țară că sceptrul Ungariei a ajuns în mâinile dinastiei de Habsburg. Această casă domnitoare este, mântuirea Ungariei. Sub înțelepțeasca domnie a Habsburgilor s'a ridicat Ungaria la nivel european, pornind pe căile indicate de civilizația apuseană, spre progres. Această dinastie, reprezentată prin personalitatea distinsă a Mariei Terezia și prin gloriosul împărat Iosif II, a înțeles pentru primadată glasul vremii făcând începutul descătusirei iobăgimei din lanțurile grele ale robiei oligarhice.

Azi stăm în fața unor evenimente identice. Iarăș stăm în fața unei lupte între coroană, care reclamă drepturi popoarelor de sub stăpânirea ei și între oligarhie refractară ce ține cu îndăjrire la privilegiile sale.

Într'un mod cât se poate de plastic și cu multă ironie d-nul Vaida a descris apoi atitudinea partidelor maghiare față de reforma sufragiului universal, cerută prin mesajul regal de către Maj. Sa. Arată lupta desperată a feodalilor pentru menținerea lor la putere și contra acordării de drepturi masselor susținătoare de stat.

Pentru caracterizarea acestei lupte d. Vaida,

le stiri: Juansikkar
manda trupelor im-
câmpul de războiu.
rumați să-i dea tot
atâta va fi comandat
manda corpului al
de luptă — va fi
corpului al șaselea.
ganiza mai târziu.

știre oficială din
s'a dat o luptă
au suferit pierderi.
atești au 40 morți și
și 3 ofițeri. Revo-
ni și treizeci tunuri.
ul artileriei.

arii s'au retras din
atau spre Hankau.
municat consilierilor
e Vuerang și Han-
le revoluționarilor.
imperială au refu-

să contracteze din
e milioane funți.

Brasov

la cuvânt d.

Alexandru Vaida.

g. dr. Iuliu Maniu
foarte limpede sta-
cari ne îndeamnă
politică, culturală,
i românesc.

privilegiați — a spus
oștenită a țării de
răzît-o soarta pen-
e azi. Aceștia cred
tă patrie viețuiește
ire, decât să ducă
u, ca dânsii să-și
e. Acești protejați
at și au știut să-și
pra ignoranței mul-
pte, de toate drep-

a — continuă ora-
singur cuvânt: ob-
entine, la aparență,
innește de 1000 de
at mult mai adânci,
mice, cari există
at pe baze feudale.

afirmațiunei sale,
porturile între regii
pe vremuri, cărora
au trebuit să sacri-
tație anormală s'a
strul cumplit dela
eaga floare a no-
ultimul rege din

țară că sceptrul
astiei de Habsburg.
ântuirea Ungariei.
burgilor s'a ridicat
ind pe căile indii-
e progres. Această
onalitatea distinsă
l împărat Iosif II,
l vremii făcând în-
din lanțurile grele

amente identice.
tre coroană, care
sub stăpânirea ei
ine cu îndârjire la

de plastic și cu
is apoi atitudinea
forma sufragiului
gal de către Maj.
alilor pentru men-
cordării de drep-
t.
si lupte d. Vaida,

recurge la un exemplu din viața noastră publică,
arătând cum prin distribuirea de posturi grase
cearcă să-și asigure domnii noștri aderenți.

În Ungaria se cheltuiesc foarte mulți bani
pentru plata oficialilor. Tot la 46 oameni, unul e
oficiant, încât putem afirma, spune d-sa, că în pri-
vința aceasta, țara noastră a stabilit record. Să
nu credeți însă că stăpânii noștri se mulțumesc.
Nu! Crează mereu posturi noi.

Iată de exemplu aci, la Brașov. Nu e de ajuns
că jandarmeria echivalează aproape cu miliția. S'a
înființat și poliție de graniță. Au avut nevoie bag-
seama, de un control mai mare, suntem la fron-
tiera României.

Acest motiv însă nu se poate primi, căci poli-
ția de graniță e instituită și la nordul și orien-
tul țării, deși acolo pașnica Bucovina e o provincie
austriacă de sub sceptrul Maj. Sale, va să zică nu
periclitează țara.

Totuș o putem înțelege foarte ușor. Poliția
de graniță a trebuit înființată, fiindcă oficiile exi-
stente nu mai pot primi pe toți flămânzii pro-
tejați.

Dar slujbele grase sunt aproape toate ocu-
pate. Mai nou le-a năzărit domnii noștri o idee
„fericită”.

Să pună mâna pe armată. Astfel lovesc două
muște cu o singură lovitură. Armata oferă pe de
o parte în orice împrejurări o leafă bună la mulți
hămisiți pe de altă parte și maghiarizarea întregii
armate ar merge mai ușor.

Caracterizează cu măiestria-i proprie politica
de căpătuaială a lui Tisza și a lui Luszt, cari au
drept ultim scop să înduplece pe M. Sa să-și dea
învoirea la falsificarea legii electorale.

Cu toate acestea să nu disperăm, ci să pri-
vim cu fruntea ridicată în viitor, căci trecutul no-
stru ilustrat cu atâtea momente mărețe trebuie să
ne umple de mândrie.

Incheie apoi cu frumoasa alegorie despre
trandafirul cultivat din grădina și bradul din munte,
asemănând poporul maghiar alintat de soartă cu
trandafirul plâpând, iar poporul nostru cu falnicul
brad de munte, care, neîngrijit de nime, este în
stare să înfrunte toate tempestățile vremurilor
grele.

Domnul dr. N. Vecerdea.

Ar fi cu neputință și nici nu e de lipsă ca
să ne ocupăm aici cu singuraticile puncte așa zi-
când cu paragraful proiectelor.

Ajunge dacă scoatem la iveală cuprinsul lor
de căpetenie, al proiectelor despre armata comună
și despre honvezime, care este pe scurt:

a) Urcarea contingentului la armata comună
dela 103.100 la 159.500, adică cu 56.400 feciori
la an, din care patria noastră, Ungaria ar avea să
dea 68.187, iar Austria 91.313 feciori. La honve-
zime se cere urcarea dela 12.500 la 25.000 feciori.
Am avea deci să dăm cu totul 93.187 feciori
la an.

b) Reducerea serviciului permanent dela trei
la doi ani.

c) Din proiectele de procedură criminală mi-
litară remarcăm numai încercarea de a introduce
limba maghiară și în armata comună, pentru că
noi vedem în aceasta maghiarizarea naționalităților
și în deosebi a noastră a românilor, cu inten-
țiunea de a fi pusă sub sceptrul și sub disciplina
militară!

Cu privire la urcarea contingentului de re-
cruți și la reducerea serviciului vă pun în vedere
faptul, că ni-se cere cu 36.611 mai mulți feciori
la an ca până acuma și că susținerea acestor fe-
ciori este împreună cu foarte mari chel-
tueli.

Ca să vă puteți orienta asupra acestor chel-
tueli, vă spun, că după bugetul statului nostru de
pe anul 1911, Ungaria cheltuiește pentru armata
țării 249.570.009 cor. și șanume 188.916.000 cor.
pentru armata comună și 66.544.000 cor. pentru
honvezime.

Fiindcă numărul recruților se urcă cam cu
5%, este aproape sigur, că cheltuielile de acum

încă trebuie să se urce cam tot cu atâta, adică cu
vre-o 125.000.000.

Dacă vă dați sama de împrejurarea, că în
proiectul de buget pentru anul 1912 prezentat a-
cum de curând în camera deputaților ministrul de
finanțe a statorit cheltuielile de pe anul viitor cu
cor. 1.852.794.998, iar acoperirea acestora cu cor.
1.852.647.661 adică cu aproape două miliarde sau
două mii de milioane cor., pe cari trebuie să le
plătim noi în forma multelor dări de stat: apoi
veți înțelege ușor, că acestea cheltuieli vor vota
acestea proiecte, mult peste două miliarde!

Iată câteva din condițiile în cari ni-se cere
jertfa de viață și de avere în măsură mai mare ca
până acuma! Și noi suntem gata să dăm Chesaru-
lui ce este a Chesarului!

Suntem gata ori și când să murim pe câmpul
de luptă pentru tron și patrie, să jertfim pe
altarul patriei tot avutul nostru, la limba națională
românească însă nu vom renunța niciodată, pen-
trucă acest lucru ar fi moartea noastră națională.

D. deputat Dămian.

În cercuri șoviniste se zice, că acest stat, l-a
alcătuit un singur popor și că trebuie să fie stat
național.

Aceasta e nenatural. Statul îl susțin toate
popoarele. Noi cerem libertăți pentru toate popoa-
rele. Vrem și noi frățietate, dar nu după rețeta, că
ce e al meu, e al meu, dar și ce e al tău e
al meu...

Drepturile popoarelor trebuie să fie asigurate
prin instituții. Aceia, cari fac vrajbă între po-
poare, sunt criminali, sunt nebuni, cari strică
statului.

D-nul Dămian arată, că pentru luptă trebuie
însuflețire și statornicie. Puținii deputați naționali
din cameră au crezut național, bazat pe programul
politic. Arată, că e șovinism în legile ce se fac
acum și în proiectele militare.

Cere dela români închegare, adevărată frăție-
tate și jertfe individuale pentru binele comun...

D. Dr. Nițescu.

Iubiți frați români! D-voastră ați tot auzit
vorbindu-se și mulți ați cetit despre votul univer-
sal. Văți dat d-voastră seama, ce poate să însem-
neze acest drept pe care astăzi îl cer cu străduință
toți nedreptății acestei țări? Ați căutat d-voastră
să pătrundeți în rostul adânc al acestui drept,
pentruca din el să desprindeți o înțelegere mai
luminată a menirii d-voastră, a viitorului neamu-
lui românesc?

Unii poate ați înțeles, alții poate că nu. Cei
cari au înțeles și-au făcut poate convingerea ne-
strămutată: că votul universal e o chestiune de
viață și de moarte pentru neamul românesc.

Acest adevăr l-au purtat în sufletul lor toți
marii noștri înaintași. Deja în 1848 însuflețita ge-
nerație de atunci, printre cari strălucea un Băr-
nuțiu, un Șiașuna, un Avram Iancu și alții au
cerut pe seama popoarelor acestei țări votul uni-
versal, iar românii adunați la Mercurea în 1881
au înscris votul universal în programul nostru na-
țional ca pe un punct, ca pe o chestiune din cele
mai actuale și mai necesare, căci toți acești ro-
mâni erau de firma convingere, că numai dând
poporului cărma țării se vor putea îndrepta stă-
rile netrebnice cari stăpânesc în această țară.

Vedeau ei bine acești români, că atâta vreme,
cât țara aceasta va fi cărmuită de o mână de
oameni, în mâinile cărora e grămădită întreagă
averea acestei țări — nu va putea fi vorba de
îmbunătățirea sortii nenorocitelor popoare legate
de glie.

Căci într'adevăr, cum oare ar putea fi multă-
mită nesfârșita sărăcie din țara aceasta, când
31'2 procente din pământul țării e al conților și
baronilor? Și cum oare s'ar putea întări economia
de vite, când țăranul care abia mai are un sără-
căcios petecel de pământ, pe care nu mai știe cum
să-l împartă între copiii lui flămânzi — trebuie
să-și vândă și boii și vaci, ca să-și poată păstra
viața în oase de azi pe mâne?

La noi ca nicăiri. La noi se vine pe un kilo-
metru pătrat 60 de locuitori. În Belgia 234 și
totuș, care țară e mai fericită? Desigur că Belgia,
căci acolo pământurile sunt toate ale micilor pro-
prietari, cari știu să mărească puterea de producție
a pământului și-și dau silința să-l cultive așa, ca
pământul să fie într'adevăr un bogat izvor de ve-
nite pentru ei.

Unde e cultură, acolo pământul nu e al că-
torva leneși de meserie, ci e al poporului. Pildă:
Franța, Belgia, Olanda, Norvegia și chiar și Ger-
mania.

La noi întreagă economia de pământ e bol-
navă și fiindcă singurul ram de îmbogățire a
acestei țări ar fi să fie pământul — e bolnavă
și țara.

La noi puternicii cari conduc țara sunt aproape
scutiți de dări întocmai ca înainte de 1848. Căci
ce greutate poate fi de pildă pentru un Eszterházy
care plătește din venitul celor 516 mii de jugăre
tot atâta dare cât cutare sărântoc după venitul
unei singure holde? Înțeleg raportul. Căci mă veți
crede cu toții, că dintr'un venit de un milion plă-
tești mai ușor 100 de mii dare, decât din 40 flo-
reni să plătești 10 floreni.

La noi țăranul e înecat în datorii. Două mi-
liarde de coroane luate ca împrumuturi împovărează
moșioarele micilor proprietari. Și din venitele ce le
aduc aceste moșioare 70 procente trebuie să plă-
tească pentru dări și camete și se înțelege de sine,
că curând vine vremea, ca țăranul să nu mai poată
suporta aceste poveri, vine doba, i-se vinde tot și
bietul nenorocit trebuie să ia bățul pribegiei.

Țăranul nostru numai atunci nu se luptă cu
foamea, când pământul își face milă de el și pro-
duce mai mult ca de obicei. Și urmările îndelungei
răbdări? Fel de fel de boale: pelagră, oftică și
altele și încă o boală, o boală fioroasă: alcoolismul.
Țăranul bea, ca să-și uite foamea și năcazul. Și
bea și copilul lui rachi, ca suferința pe urma
foamei să-i fie mai ușoară. La noi mai mult ca
pretutindeni mor la mie 27'6. Numărul feciorilor
buni de armată e redus în mod îngrozitor din
cauza slăbiciunilor trușești și sufletești provenite
din cauza sărăciei și-a suferințelor multe.

Oligarhii noștri la toate astea rămân nepăsă-
tori. Lor li-e mai dragă prietenia cu interesele oli-
garhimii din țările străine, decât ca să aibă o fă-
rămă de iubire și pentru cele 10 milioane de flă-
mânzi, cari tânjesc în această țară neavând nici un
izvor de venit sau față de cele 7 milioane de mici
proprietari, cari se încovoie sub povara datoriilor
și-a sarcinilor publice.

La ce-ași mai vorbi acum de justiție, de ad-
ministrație? E doar o chestiune, pe care o înțele-
geți cu toții. Înțelegeți cu toții din proprie expe-
riență, cât de nefiresc e, ca în chestiunile noastre
cele mai de seamă și mai arzătoare să judece și
să hotărască niște oameni, cari nu înțeleg limba
noastră.

Dar școala? A cui e școala, a celuiia e vii-
torul. E școala, ce-o avem, a noastră? Nu! Și deci
e asigurat viitorul nostru? Iată-ne deci crunt loviți
într-o chestiune care atinge direct viitorul nostru.
Un astfel de atentat nu i-l putem răbda însă stă-
pânirii, ci mereu vom pretinde, ca școala noastră
să fie deplin liberă, ba statul însuși să contribuie
la întărirea ei și din avutul lui, la care și noi
contribuim, să ne ridice școale populare, gimnazii,
ba simțim că drept avem, ca și universitate să
cerem.

La ce aș mai aminti acum și de politica de
colonizare? Știți cu toții cât de greu suntem lo-
viți în interesele noastre prin această politică, căci
e într'adevăr prea bătătoare la ochi fapta guver-
nului care cumpără moșii numai de dragul unor
străini, pe cari apoi îi importează în țară cu sila,
ca să-i iclească printre nemaghiari și ca sentinela
să facă din ea pentru păzirea intereselor de clasă
și rassă a guvernului.

Veți înțelege acum, pentruca ne trebuie votul
universal. Pentruca parlamentul poporului, care se
va alcătui pe baza lui, să ștergă acest nenorocit

Numai pe proprietarii mici
din suburbiul Aradului îi poate
interesa că în str. Kasza Nr. 3 și
49 avem un depozit bogat de

țevi de beton
acomodate pentru canalizarea ce
se află acum în curgere. Prețurile
cele mai convenabile.

PEPOLI și ÉBERLEIN
intreprinzător de zidiri betonice.
Telefon Nr. 675.

sistem de cârmuire și să sălășuiască și-n această țară o stare mai îndurătoare și un viitor mai statornic de mulțumire.

Vrem votul universal, ca toți cetățenii să contribuie la făurirea legilor și la orânduirea afacerilor publice din stat. Și ca simțul răspunderii să-i revină fiecărui cetățean ungar, vrem votul secret și nu deschis, pentru că dorim, ca să înceteze odată urâta sclăvie morală de până acum și-n locul ei să se formeze în suflete convingeri ferme, hotărâri drepte și cuminiți și vrem votul după comune, pentru ca țărânul nostru să fie cruțat de a mai bate zile întregi până la locul de votare.

Vrem votul universal, pentru că numai prin el vom asigura înaintarea culturală și economică a tuturor popoarelor din această țară, prin el vom introduce sistemul de dare progresiv, ca baronul care are venite mai mari să plătească dare mai mare, iar țărânul cu venite mai mici să fie scutit de dare; ca prin darea progresivă, să ajutăm pe țărân ca să ajungă iară la pământ. Să se șteargă latifundiile și aplicându-se în mod sever față de stăpânii lor darea progresivă, să se ajungă cu vremea la parcelarea acestor vaste pământuri, cari azi sunt teren pentru fasani și pentru vânatoare.

Vrem deci votul universal, pentru că avem nădejde, că el va contribui întru câtva la schimbarea sorții noastre. Și până când nu ni se va da, nemulțumirea noastră va bate mereu la porțile acestui stat, cerând loc și pentru noi între hotarele vieții constituționale a statului. Invigorată și fără popas va fi lupta noastră, căci ea e izvorâtă din adevăr și dreptate și deci mare ni-e nădejdea, că în acest semn vom învinge!

D. V. Goldiș.

Domnul Goldiș relevă faptul, că la noi în Ungaria politica de stat, a decretat moartea noastră națională.

Mulți români nu o știu aceasta, nu-și dau încă seama de ea.

Înainte de 1870 la judecătoria se dădeau sentințe românești, în comunele românești protocoalele comunale se dresau în românește. Azi drepturile limbei noastre sunt încălcate. Ni le-a luat pe nesimțite, ca să nu observăm, și ne-am pomenit, că limba românească e scoasă dela justiție și administrație.

Cam pe acest povârniș mergem și cu școalele. Ne-au luat și școalele, putem zice pe jumătate. Și mergem înainte, mergem spre statificare. Și când acesta va fi fapt împlinit, va veni la rând biserica. D-nul Goldiș aduce ca exemplu cazul cu parohia gr.-or. din Hodmezövásárhely, cu credincioși maghiarizați, pe cari Wekerle i-a destinat de a forma chiagul unei episcopii ortodoxe ungurești.

Destăinuște apoi părerea unui bărbat de stat maghiar, care a spus, că din punct de vedere maghiar e foarte rău, despărțirea bisericii ortodoxe din Ungaria în două. Ținta mai depărtată este să se reconstituie biserica gr.-or. în o singură biserică, în frunte cu un patriarh ungar la Carloviț.

Atunci va fi, ca completare, maghiarizată și biserica.

Partidul nostru, spune d. Goldiș, nu este ca alte partide, căci noi luptăm pentru însăși viața noastră națională.

Unii dintre noi zic, să fim mai moderați, dar am păți ca șvabii, cari și-au pierdut pătura intelectuală, care s'a maghiarizat. Să ajungem și noi aici?

Ungurii să nu fi fost energici și extremiști la 1848 n'ar avea situația favorabilă de azi. Să fim energici... și să nu ne temem de nimic. Iată, a murit ministrul Hieronymi, care a decretat volnic disolvarea partidului național român, și partidul tot există.

S'a dus ministrul, și noi am rămas, suntem aci. Un instantaneu foarte nostim, pățania deputatului ungar din Pesta cu românul bănățean, stărnește ilaritate. Acesta când deputatul îi arăta tabloul cu Arpad și cu sosirea ungarilor pe plaiurile noastre, din care lipsesc românii, grăi:

— *Noi am fost acasă!*

Da, noi suntem aci de două mii de ani, ca element roman, iar ca viță de daci suntem pe acest pământ din vremuri legendare, neștiute și o să fim: căci apa trece, pietrele tot pe loc rămân...

D. protop. dr. V. Saftu.

Ultimul orator a fost părintele protopop dr. Vasile Saftu, care propune între

aprobări generale să se trimită câte-o telegramă de salutare și aderență președintelui partidului național, dlui George Pop de Băsești și președintelui clubului dietal, dlui dr. Teodor Mihali. Dă apoi citire proiectului de rezoluțiune, care e identic cu moțiunile dela adunările anterioare și care se primește unanim și cu mare însuflețire.

De încheiere părintele protopop prin cuvinte însuflețite, arată originea strălucită a poporului român, deșteaptă în sufletele celor prezenți mândria de originea lor, mulțamește deputaților și foștilor deputați pentru dragostea arătată și cinstea făcută brașovenilor prin venirea lor în mijlocul poporului din țara Băsei, mulțamește tuturor celor prezenți pentru însuflețirea, cu care au urmat chemării la această măreață adunare și termină cu următoarea rugăciune, ascultată în picioare de toți cei prezenți:

„Tu, Doamne, Dumnezeu dreptății, trimite Duhul Tău cel sfânt asupra noastră a tuturor, ca să învățăm:

Să ne iubim și să ne îmbrățișăm ca frații unii pe alții;

Să fim noi toți, cei aproape patru milioane de români din această țară, un gând, o simțire și o voință;

Să învățăm, să ne luptăm fără frică, cu neînfrântă bărbăție și cu neîntrecută energie până atunci, până când ni-se vor da drepturile, cari după drept și dreptate ni-se cuvin!

Fă, Doamne, ca ziua învierii noastre naționale să sosească cu un ceas mai curând! Amin“.

Intre vii aclamări la adresa frunțașilor noștri adunarea se disolvă.

Adunarea din Seini

(Continuare).

Prezidențial adunării d. Alexiu Berinde, dă citire telegramii d-lui deputat Vasile Damian, care se scuză, că nu a putut veni la aceasta adunare, fiindcă s'a angajat mai înainte la Brașov, promite însă, că va merge bucuros la adunarea din Marureș.

După aceasta i-se dă cuvântul părintelui dr. V. Lucaci, care primit cu ovațiuni de adevărată iubire, vorbește la inima poporului spunând cam următoarele:

On. adunare!

Iubiți frați!

Cuvintele însuflețite și înțelepte ce au răsunat de pe buzele iubiților noștri conducători G. Pop de Băsești și dr. T. Mihali ne-au înălțat în sferile curate, ale dreptului, ale libertății și ale culturii naționale.

Nimic nu dorim alta decât să vedem realizate în viața noastră acele învățături. Indată se naște întrebarea, cine să realizeze obșteasca dorința a neamului românesc din aceasta țară? Aștepta-vom oare ca dușmanii noștri politici să realizeze aspirațiunile noastre? Asta nu se poate. Noi prin noi, noi înșine trebuie să înfăptuim ceea ce zicem și credem, că e neamănat necesar pentru înaintarea noastră națională.

Ca să putem face aceasta ar trebui, ca mințile tuturor românilor să fie luminate de cultura națională și toate inimile cucerite de sentimentul dreptului și a datorințelor noastre naționale.

Carte, cultură, convingere și voință de fier să recere ca prin un farmec să realizăm aspirațiunile noastre naționale.

Gândul acesta onorată adunare ne aduce la școală.

Din școală răsare lumina, care să cuprindă mințile din școală, învățătura care produce ca aceea ce voim noi, este drept și suntem îndreptățiți a pretinde înfăptuirea justelor noastre dorințe. Dar ce vedem în școlile noastre? Vedem năvala tristă și urmările dezastroase ale legilor apponyiane.

Lex dura, sed lex, un principiu juridic și noi nu voim a agita împotriva legilor sancționate. Constatăm însă aici, că chiar voind a realiza aceste legi și cu cât mai vârtos voim a le realiza, aflăm, constatăm, că sunt legi imposibile, și distrug toată năzuința nobilă ce poate avea un popor spre cultură și desvoltare.

Aceasta lege vatămă adânc și în mod cutezător principiul mare a pedagogiei, că tot poporul numai în limba sa maternă se poate cultiva. Acest principiu este baza civilizațiunii moderne, peste care însă Apponyi cu legea sa a trecut în galop, cu o condamnabilă ușurință provocând neliniște și lupte neîncetate, în inimile popoarelor setoase de cultură.

Cerem strămutarea ei, nu din ură față de o limbă sau față de o rasă, ci pentru că chiar prin aplicarea ei ne convingem, că este în contra culturii noastre naționale, și prin urmare împotriva umanismului și a civilizațiunii.

Nu numai strămutarea acestei legi o cerem, ci pretindem crearea unui sistem politic, în care să aflăm garanțiile desvoltării noastre culturale pe toate terenele: școli populare naționale române, civile, de industrie, comerț și agricultură, pentru popor, pretindem gimnaziul, academiile comerciale și agricole române, și pretindem înființarea unei universități complete pentru națiunea română.

Ceea ce pretindem pe terenul cultural, e just să se respecte pe toate terenele vieții publice de stat, adică respectarea individualității noastre politice naționale, în virtutea principiului de egală îndreptățire a tuturor popoarelor.

În aceasta pretenziune a noastră se vede deosebirea mare între politica partidului nostru național, și a sistemului de guvernament, care până în ziua de azi nefericește țara.

Acest sistem politic nu e o politică de stat, nu are în vedere binele obștesc al cetățenilor. Toată politica acestui sistem se reduce în practică la un exercițiu de exploatare a puterii statului în folosul exclusiv al unei clase sub mască de politică de rasă. Dimpotrivă politica noastră se gândește la interesele mari ale statului așa cum el este alcătuit, și răvnește la instituțiunii publice de stat după pretenziunile ideilor mari de libertate, egalitate și frățietate pentru toate popoarele țării.

Iată superioritatea noastră, onor. adunare! Noi nu avem nici baionete, nici bugetul statului, nici puterile publice la dispoziția noastră, și totuși înaintăm și cucerim teren în inimile popoarelor. Prin ce? Prin dreptatea cauzei noastre.

Cei dela putere numai cu apucături, cu reștălmăciri, cu farizeism și prepotență se pot susține, și au curajul de a spune că stau în serviciul ideii de libertate, chiar atunci când o calcă în modul cel mai revoltător, cum s'a întâmplat d. ex. cu ocaziunea ultimelor alegeri dietale.

Iară noi cu fruntea deschisă și cu conștiința liniștită afirmăm în fața lumii întregi drepturile noastre, cuprinse în programul partidului național român, și cu făclia simțământului de libertate ce ne conduce, demascăm uneltirile și intrigile lor, prin cari vreau să ne răpească limba și ființa națională.

Din asta urmează apoi că adevărul și dreptul nostru să arată în lumina sa cuceritoare, și avem în noi simpatiile tuturor popoarelor civilizate. Urmează este ca în loc să se îndrepteze și să înceteze cu prigonirile și opresiunile barbare, strigă ca din gura șarpelui, că noi suntem trădători de patrie și colomniatorii națiunii maghiare.

O dovadă tristă foarte, dar și foarte semnificativă, este cazul cu fostul comite suprem al acestui comitat dr. Falussy Árpád, care la întrunirea așa numitelor societăți culturale ținută în Cluj cu ocaziunea jubileului asociațiunii francmasonice politice numite E. M. K. E. a ținut un discurs plin de provocările cele mai inurbane la adresa noastră a românilor, și plin de calomnii și de neadevăruri, tot la adresa noastră. Am cercat să am textul întreg al acestui discurs, care putea să fie pronunțat într-o societate de „csikós“ și-au avut loc însă într-o societate numită culturală.

Toate poți afla în acest discurs al dlui Falussy, numai cultura nu. Fiindcă nu am putut pune mâna pe textul întreg autentic, nu'l pot lua la critică din punct în punct, pentru că la contrari noștri e foarte la îndemână răspunsul că nu așa am zis și nu așa sună textul original. Prin urmare sunt nevoit a mă îndestuli cu un extras tipărit în „Budapesti Hirnap“.

Constat 3 (trei) puncte principale de acuză nevrednică, și diametral opusă culturii politice is-

principiu juridic și noi
regulilor sancționate. Con-
voind a realiza aceste
oim a le realiza, aflăm,
bibile, și distrug toată
ea un popor spre cul-

dânc și în mod cute-
gogiei, *că tot poporul
se poate cultiva*. Acest
unei moderne, pesta
sa a trecut în galop,
provocând neliniște și
popoarelor setoase de

nu din ură față de
ci pentru că chiar prin
că este în contra cul-
prin urmare împotriva
ei.

acestei legi o cerem,
istem politic, în care
i noastre culturale pe
naționale române, ci-
agricultură, pentru po-
cademii comerciale și
înființarea unei uni-
unea română.

erenul cultural, e just
enele vieții publice de
dualității noastre po-
principiului de egală
elor.

a noastră se vede de-
partidului nostru na-
vernament, care până
ra.

e o politică de stat,
se al cetățenilor. Toată
duce în practică la un
erii statului în folosul
mască de politică de
stră se gândește la in-
cum el este alcătuit,
publice de stat după
libertate, egalitate și
rele țării.

brăd, onor. adunare! Noi
puterilor statului, nici
noastră, și totuși în
amimile popoarelor. Prin
astre.

cu apucături, cu res-
potență se pot susține,
stau în serviciul ideii
nd o cale în modul
ntâmplat d. ex. cu oca-
le.

schisă și cu conștiința
mei întregi drepturile
partidului național
ntului de libertate ce
tirile și intrigile lor,
că limba și ființa na-

că adevărul și dreptul
cuceritoare, și avem
oarelor civilizate. Ur-
indreptețe și să ince-
nile barbare, strigă ca
ntem trădători de pa-
maghiare.

dar și foarte semni-
comite suprem al ace-
ad, care la intrarea
rale ținută în Cluj cu
unei francmasonice po-
ținut un discurs plin
rbane la adresa noa-
calomni și de neade-
Am cercat să am tex-
care putea să fie pro-
sikós" și-au avut loc
culturală.

t discurs al dlui Fa-
decă nu am putut pune
tic, nu'l pot lua la
pentru că la contrarii
răspunsul că nu așa
l original. Prin urmare
cu un extras tipărit în

principale de acuză
să culturai politice is-

torice și științifice. Anume acest savant din nou
descoperit, afirmă: Că românii nu au nici o
parte de conlucrare sau interesare în susținerea sta-
tului ungar, că românii gravitează în afară, că ro-
mânii nu sunt supuși credincioși patriei și tronu-
lui. Mai sunt și alte lucruri amuzante pe cari cu
altă ocaziune le voi scoate la iveală. Ca de spec-
cimen vă spun acum numai una din suma tezelor
ridicate înaintea științei. Așa zice între altele multe
că națiunea română e de *origine slavă*.

Dacă noul savant și vrednicii săi ascultători
s'au delectat în expunerile lui anticulturale, de
dragul politicii șoviniste, datorința noastră patrio-
tică națională este ca să înfierăm aceste afirma-
țiuni cutezătoare și vătămătoare. Putem recurge la
mii de date istorice, cari dovedesc cât au jertfit
strămoșii noștri pentru apărarea țării împotriva tu-
toror dușmanilor, și cât este de neîntemeiată și te-
merară afirmațiunea că noi gravităm în afară.

Ca dovada cea mai clasică luată din gura
celui mai fudul șovinist cont. Tisza Pišta aduc în-
ainte mărturisirea lui publică în parlamentul țării,
în momentul când și-a ocupat fotoliul de ministru
prezident. Cu acea ocaziune a spus franc și loial
că țara aceasta, Ungaria, de 1000 de ani a fost
și este susținută prin conlucrarea fiilor tuturor na-
ționalităților. Din această constatare am tras con-
secvență politică că se cuvine a fi drepti și echi-
tabili față de naționalități. Și parlamentul întreg
a aprobat enunțările dlui conte Tisza Pišta.

Cum cadrează această mărturisire, cu enunțări-
nile temerare ale dlui Falussy, că noi n'avem nici
o parte în susținerea țării?! D'apoi istoria corvin-
ilor și istoria strălucită a grănițelor români și
regimentelor române sunt lucruri necunoscute în-
aintea dlui Falussy Árpád? De sigur pentru că este
Árpád și Árpád nu e dator să 'nvețe, e destul dacă
înră cu gura plină, bine știind că cu cât mai tare
va înjura cu atât va fi considerat mai cult și mai
patriot. Dar cum stăm cu gravitățile în afară?
Zău, dacă am porni după istoria necunoscută de
Árpád, am vedea gravități în afară la Rákoczy,
Bercsenyi, Kossuth și Klapka, și dacă părinții no-
ștrii și noi ne-am fi inspirat de aceste „gravități
în afară”, altcum ar suna istoria Ungariei. Dar noi
am stat cu credință la vatra stămoșească, am
apărat țara și tronul de toți dușmanii lor, ca pe
urmă să fim timbrați de trădători de patrie de d.
dr. Falussy Árpád. Intr'adevăr „Difficile est saty-
ram non scribere” chiar în chestia gravităților în
afară. Dar mai nostim e d. Falussy când ne acuză
că noi pogram națiunea maghiară în fața lumii
culte și a statelor civilizate. Nu observă d-nul Fa-
lussy ce contradicție umiltoare este în propoziția
d-nciei sale când zice că noi prin informațiunile
noastre neadeverate seducem lumea cultă și civili-
zată. Adecă d-le Falussy, cultura și civilizațiunea
pentru d-ta sunt lucruri efemere, nu știu de lux
sau de magazin de antichități? Pentru noi cultura
și civilizațiunea se arată chiar în acea putere de
judecată pe baza unei critici obiective, care nu în-
șeală și nici nu se lasă a fi înșelată. De ar fi ade-
vărat ceace afirmă d-ta, nu am sta în fața lumii
culte și civilizate, ci în fața fraților d-tale din
Constantinopol—Tripolis—Aden, Damasc etc. Un om
de talia unui Björnsterne Björnson care cu geniul
său a pus în uimire o lume întreagă, poate să fie
reduș și tras pe sfoară chiar în chestiile culturale
și umanitare, într'o țară pe care o face obiect de
studiu cu geniul său cel mare recunoscut de
o lume întreagă. Ori e geniul și om supe-
rior și atunci nu poate fi sedus prin informa-
țiuni tendențioase. Ori nu e, și atunci cine-l bagă
în seamă? „Ex uno disce omnes”.

Nu trebuie să informăm noi lumea. Are ea
ochi de văzut și urechi de auzit. Aici sunt legile
apponyane cari insultă pedagogia, și vreau să ră-
pească cultura națională a popoarelor. Aici este în-
treg sistemul politic cu administrația și justiția sa,
aici sunt colonizările, aici sunt pozițiile absurde că
deregătorii publici nu înțeleg limba cetățenilor, aici
e discursul d-tale d-le Falussy cu contradicțiile sale
și cu tendințele sale rău mascate, aici au fost ul-
timele alegeri dietale. Aceste și alte fenomene ale
vieții noastre publice nu pot să formeze elemente
de judecată binevoitoare pentru politica domnitoare
în Ungaria, ci din contră produc judecata cea mai
aspră împotriva atacurilor îndreptate direct împo-
triva postulatelor umanismului și a civilizațiunii.

Când vorbim noi despre stările noastre în lu-
mea cultă și civilizată, cu plăcere ascultăm din
gura somităților proclamarea principiilor sublime:
*că nici un popor nu are dreptul de a-și impune
limba sa altui popor; că fiecare popor are dreptul*

*de a trăi în deplină libertate națională cu limba
sa, cu legea sa; cu dreptul nelimitat de a fi stă-
pân peste soartea sa, jertfind din libera sa hotărâre,
atâta cât se cere pentru pacifică conviețuire a po-
poarelor; că este condamnabilă apucătura cu limba
de stat, există limba franceză, engleză, germană,
etc. etc., sau există limba afumată de vițel, sau
de purcel etc., dar limba de stat nu există nicăiri
pe lume, nici în filologie nici în băcănie.*

Limba statelor e limba cetățenilor statului și
statele au datorința de a-și aranja astfel viața
publică, că popoarele să poată trăi cu limba lor
națională în toate afacerile lor publice și private.
Când auzim, că egalitatea, frățietatea și libertatea
trebuie să pătrundă toate instituțiunile politice și
sociale ale statelor: ne întrebăm între noi, că oare
aceste învățături mărețe se află înfăptuite în Un-
garia?

Te-ăș duce d-le Falussy înaintea unui areo-
pag ca acesta, să văd avea-vei curajul să spui, că
da, aceste principii sublime sunt aplicate în Un-
garia.

Știi d-ta foarte bine, că nu sunt și că chiar
contrarul acestora ne amărăște viața, de aceea, nu
te supăra, dacă auzi judecări de osândă, pentru a-
trocități de tot soiul, care formează spiritul siste-
melor politice din Ungaria.

(Va urma).

Adunarea din Cheveresul-mare

Una dintre cele mai plăcute surprin-
deri, ce ni-le-a oferit șirul marilor adunări
poporale din acest an, a fost deosebit im-
pozanta adunare ținută duminică în Che-
veresul-mare de lângă Buziaș.

Marea mulțime de români — la 5000
suflete — câtă s'a adunat la locul adu-
nării, precum și însuflețirea ce se revărsa
de pe fețele participanților a ridicat adu-
narea dela Cheveresul-mare la una dintre
cele mai impozante manifestațiuni a parti-
dului nostru național.

Dintre fruntași s'au prezentat: Vas.
Goldiș, dr. I. Suciș și R. Veliciș din Arad,
dr. A. Cosma, dr. Gh. Adam, R. Cărăbaș,
dr. Doboșan din Timișoara, dr. L. Georgevi-
ci din Recaș, dr. Mercea, Buziaș, protopopul
Buziașului I. Pepa, preoții: Ion Ghergha
din Icloda, Avram Ciocoiu din Vucova, Ioan
Buliga din Dragșina, Ilie Cocosș din Uliuc,
Moise Alexa din Sacoșul-turcesc, Nic. Bar-
buș și Atanasiu Pantea din Silaș, Iuliu
Crainic din Unip, Ion Petrovici din Stamora-
română și preoții din Cheveres: Ioan Chi-
șozan și Gh. Popescu.

La sosire oaspeții au fost întâmpinați
cu mare pompă. Corul călușerilor i-a salu-
tat cu un cântec de bineventare. Apoi în-
călecară caii bravii juri și în frunte cu
vătavul lor, Nicolae Vezuri din Parța luară
trăsurile cu oaspeții la mijloc și astfel se
făcu intrarea în sat.

După slujba dumnezească, la care au
luat parte țărani români din comunele:
Cheveres, Dragșina, Bazoș, Sârbova, Vucova,
Sacoșul-ung. Sacoșul-turcesc, Icloda, Uliuc,
Cerna, Blajova, Berini, Stamora-română,
Buziaș, Hitiaș și altele.

Adunarea a deschis-o părintele proto-
pop Ioan Pepa cu un discurs însuflețit.

Au vorbit apoi: dr. Gheorghe Adam,
dr. Ioan Suciș, dr. Mercea, Ion Văsii, dr.
Doboșan, Vasile Goldiș și dr. Aurel Cosma.
S'a primit moțiunea cunoscută dela cele-
lalte adunări.

Discursurile din cauza lipsei de spațiu
le vom da în numărul viitor.

Răsboiul italo-turc

Știrile cari sosesc de pe câmpul de
luptă arată, că răsboiul a luat un caracter
din cele mai sângeroase. Luptele se țin lanț.
La Tripolis și Benghazi italienii sunt ținți
la coastă și puși în imposibilitate de a ina-
inta spre interior. În fața lor se ridică un
zid puternic alcătuit din trupele turcești și
din voluntari arabi. Și cum numeroase rti-
buri de arabi și beduini sosesc în ajutorul
trupelor de apărare, se poate prevedea, că
situația italienilor va fi din ce în ce mai
grea.

Lupte în jurul Tripolisului.

Berlin. — Lui „Lokalanzeiger” i-se telegra-
fiază din Constantinopol: Cu prilejul luptei care a
avut loc luni în jurul Tripolisului, italienii au pier-
dut 375 morți și răniți. Turcii au avut pierderi
neînsemnate, dar dintre arabi au căzut foarte mulți.
În oraș armata italiană a prins foarte mulți arabi,
pe cari i-a executat, de frică, ca arabii din Tripolis
să nu atace pe la spate armata italiană, când gar-
nizoana turcă refugiată va ataca orașul.

Roma. — Ofițerul de cavalerie Campobello,
membrul curții reginei Helena, care a fost rănit în
lupta dela Tripolis, precum și prințul Garzioli, rănit
la Homs, — au murit.

Lupta dela Benghazi.

Constantinopol. — Alaltăieri s'a dat o luptă
de o oră între trupele italiene cari făceau recu-
noașteri și între turci. Italianii au avut o pierdere
de 200 morți și răniți. Un colonel italian a fost
rănit grav.

Asaltul dela Homs.

Tripolis. — Un comunicat oficial anunță, că
ieri turcii au dat un asalt contra Homsului, dar
având pierderi însemnate, au fost siliți să se
retragă.

Turcii au recucerit Tri- polisul și Benghazi!

Constantinopol. — Porții i-se comunică, că
armata aliată turcă și arabă după o luptă sânge-
roasă, în care au făcut prizonieri mai mulți italieni,
a recucerit Tripolisul și Benghazi. O altă știre de
mai târziu spune, că după lupta sângeroasă, în care
armata turcească a învins, iar italienii au pierdut
aproape 1000 morți și răniți, — Neched Pașa a
somet pe italieni, să părăsească Tripolisul și
Benghazi.

Frankfurt. — La Constantinopol a pricinuit
mare bucurie faptul, că turcii au recucerit Bu-Melia
și astfel au ajuns în posesiunea isvoarelor, cari
provăd Tripolisul cu apă. Poporul a făcut mani-
festații de bucurie în fața palatului sultanului.

Constantinopol. — Aci nu se confirmă știrea,
că turcii ar fi recucerit Tripolisul. Ministrul de
răsboiu a spus, că trupele turcești au recucerit
numai o cazarmă situată la marginea orașului. În
lupta aceasta turcii au luat dela italieni 8 tunuri
campestre și 4 obuzie re. Aproape 1000 de soldați
italieni au fost făcuți prizonieri.

A apărut:

„ȘTII ROMÂNEȘTE?”

de Ion Gorun.

*Acest volum, foarte folositor tuturor, costă
1 cor. 35 fil. La comanda dela 5 exemplare în sus
se va socoti numai 1 cor. de exemplar; librărilor
se trimite și în comision. Cererile să se adreseze
autorului, București, Str. Zece Mai, 3.*

Dr. ȘTEFAN TĂMĂȘDAN

medic unv. specialist în arta dentistică.

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

INFORMAȚIUNI

Arad, 30 octombrie n. 1911.

Mersul vremii

Institutul meteorologic anunță vreme mai mult uscată și nopți friguroase.

Prognostic telegrafic: vreme uscată, mai târziu vreme moale.

Temperatura la amiază a fost de 12° Cels.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 kgr.)

Grâu pe octombrie	Cor. —
Grâu pe aprilie 1912	11.66
Secară pe octombrie	—
Secară pe aprilie	10.30
Cucuruz pe maiu 1912	8.52
Ovăs pe octombrie	—
Ovăs pe aprilie 1912	9.56

Naționalismul lui Mih. Eminescu

Cu prilejul inaugurării monumentului lui Mih. Eminescu la Galați, în ziua de duminică 16 crt., solemnitate, la care a luat parte și d. C. C. Arion, ministrul instrucției publice, e bine să împropățăm ideile politice și naționalismul conștient al acestui mare poet și filozof al nostru.

Și aceasta e cu atât mai bine venită, cu cât puținii sunt aceia, cari să i le cunoască, cari să-și poată face ideie despre vederile sale înalte, despre principiile scurte pe care le profesa.

Toate acestea, Eminescu le-a arătat în scris în ziarul conservator de pe vremuri „Timpul”, al cărui redactor era dânsul.

Campania lui împotriva jidano-levantinilor era foarte îndreptățită.

În amândouă partide a găsit el pe acele vremi așa elemente. Eminescu prin cuvântul „levatini”, înțelegea aceste elemente, abea sosite de ieri alaltăieri, cari își mai vorbesc limba grecească, cari mai sunt cu un simțământ grecesc și cu defectele cunoscute ale levantinilor.

Lăsând însă la o parte, orice considerații de partid, ideile lui Eminescu, rămân fără cârtire și răutate.

Ideile lui Eminescu sunt astăzi mai de actualitate decât ori și când, căci evreo-levantinii noștri sunt pretutindeni pripășiți, mai cu seamă în mod covârșitor în presă. Niciodată efectele stricacioase ale propovăduirii lor, nu s'a resimțit cu o putere mai crâcnenă.

Niciodată acești jidano-levantini, n'au fost mai muncitori decât astăzi.

Ceeace e mai sălbăticește, că acești jidano-levantini abia fiind primiți în casa marelui noastre familii române, totuși își mai păstrează apucăturile lor vrednice de osândă.

Să ne fie deci îngăduit să reproducem câteva citate din articolele acestui mare român, ca să vedem numai decât cum înțelegea el firea românului, idealurile noastre și înfrigurarea jidano-levantinilor neasimilați încă, dar lăsați într-o țară ca a noastră să sâdească otrava ideilor rele și a simțirilor lor josnice, în sufletul nostru românesc.

Iată cum Eminescu face deosebirea între român și jidano-levantinul-tip.

I.

„Când zicem „român”, fantasma psihologică, care trece pe dinaintea ochilor noștri în acel moment, e un om, al cărui semn distinctiv, e adevărul. Rău sau bun, Român e adevărat.

Intelligent fără violențe, rău, dacă e rău fără fătărnice: bun fără slăbiciune. Cu un cuvânt ni se pare că atât calitățile, cât și defectele româului sunt întregi, și s'arată cum este.

N'are o cocoasă intelectuală sau fizică ce caută a o ascunde, nu are apucăturile omului slab, îi lipsește acel iz de slăbiciune, care precumpenește în fenomenele vieții noastre publice sub forma linsă a bizantinismului și a expediențelor. Toate figurile fațarnice și rele, violente fără inteligență, toate acele câte ascund o duplicitate în expresie, ceva hibrid, nu încap în cadrul noțiunii „române”. Poate deci, că acei oameni, n'au avut timp să se asimileze, poate apoi ca să fie din rase prea vechi osificate, prea staționare, pentru că din înfrucșare să poți scoate ceva bun din ele.

În țara noastră, care e pe clima de despărțire între 3 lumi deosebite, aceste elemente au existat totdeauna. „Cu cât mai vechi însă, cu atât mai asimilate”.

Traian Tăranu.

Budapesti Hirlap și — d. Radu Ciomag.

Fiecare ziar se silește să servească senzații publicului cetitor. „Budapesti Hirlap” de pildă obicinuește să servească publicului senzații plăcute pentru șovinisti și pentru feudații conservativi. După cum se cere! În numărul său de azi înregistrând niște șire rătăcioase ale unui domn Radu Ciomag adresate „Românului” și publicate în „Noua Revistă Română” în bucuria sa fără margini consacră un articol, spunând, că s'a aflat și un român din România, care se identifică cu acuzele și atacurile ce le adresează ei nouă.

Chestia situației maghiarilor din România e pe deplin lămurită și a discuta această chestie cu cei dela „Budapesti Hirlap” ar însemna să torni apă într-o bute fără fund.

D. Radu Ciomag însă poate fi mândru. A făcut mari servicii neamului. Soții de principii dela „Budapesti Hirlap” îl salută cu dragoste.

Viriliștii români în comitatul Brașov pe anul 1912. 1, dr. N. Manoiu, proprietar și avocat în Brașov cu 3035 c. 44 b. 2, George B. Pop proprietar în Brașov cu 2472 c. 55 b. 3, Emanuil Safrano proprietar în Brașov cu 2076 c. 78 b. 4, Dumitru Capatina, proprietar în Brașov cu 2061 c. 5, Ioan Sabadeanu, proprietar și comerciant în Brașov cu 1804 c. 20 b. 6, Petru Popovici, proprietar în Brașov cu 1747 c. 19 b. 7, George Furnica, proprietar în Brașov cu 1529 c. 54 b. 8, Ioan Dușoiu, proprietar și comerciant în Brașov cu 1051 c. 18 b.

Un nou ziar: „Timpul”. În Iași, la 1 noiembrie st. v., va apare un mare organ de publicitate „Timpul” la care vor colabora distinși scriitori din țară și străinătate.

„Timpul” va apare săptămânal, organ independent și va cuprinde: politică, sociologie, literatură, artă, teatru, muzică, cronică economică, financiară, feminină, sport, aviațiune, roman etc.

„Timpul”, va da o mare atenție mișcărilor politice naționale și culturale din Ardeal și Bucovina, cum și din alte părți locuite de români.

„Timpul” va avea scriitori din cele mai principale centre din Europa.

În vederea aceasta se caută corespondenți în Paris, Londra, Berlin, Roma, Viena, München, Budapesta, Arad, Cluj, Brașov, Sibiu, Cernăuți și Suceava.

Comitetul ziarului cere a se comunica, cine se oferă în acest sens.

Răspunsul va fi urmat și de „scrisoare”.

Cererele de abonament și orice informațiuni se pot trimite de pe acum: Red. și adm. str. Ștefan cel mare n-rul 47 (peste drum de mitropolie), în Iași.

Abonamentul anual în străinătate 10 lei, plătit înainte.

Personale. D. locotenent Eugen Gontean a fost distins din partea ministerului român de război pentru serviciu excelent.

D. dr. Iancu Nistor, a fost aprobat, de ministrul austriac pentru instrucțiune publică, ca docent pentru istorie sudosteuropeană la universitatea din Viena și a anunțat pentru acest semestru un curs de istorie a românilor în epoca voivodatelor, începând cu secolul XIV. La prelegerea de inaugurare, sâmbătă a participat un număr mare de studenți români, apoi membrii ai coloniei, doamnele de Herbay, Crisciuc, d-soara Flora Bonciu (Arad), și altele.

Tenorul Ionel Rădulescu a concertat la 27 octombrie a. c. și în Făgăraș, centrul Țării Oltului. Programul a fost bogat și simpaticele cântăreț a cântat cu mult simț și pricepere.

Lume puțină; absența celor din provincie se atribuie împrejurării, că numai cu 2 zile înainte s'a aranjat concertul, — și de aceea mulți au regretat că n'au știut nimic de dânsul.

Logodnă. Eugenia Grama și Traian Vețan, inv. din Șerbeni fidanțați. Felicitări.

Convocări. Bazați pe dispozițiunile statulelor reuniunii noastre și pe concluzul XIV din conferința trecută, convocăm conferința I din adm. c. pe marți 25 octombrie (7 noiembrie) a. c. la școala noastră confesională din comuna Bătania.

Program: 1. La 8 oare și jumătate a. m. participare la chemarea duhului sfânt. 2. Deschiderea conferinței. 3. Ascultarea prelegerei ordinare în școala condusă de învățătorul Mihai Nicoară. 4. Constatarea prezențelor. 5. Sărbătorirea învățătorului pensionat Grigorie Roșu, din incidentul alegerei sale de membru onorar al reuniunii. 6. „Părți alese din gramatică” prelegere de dr. Avram Sădeanu profesor preparandial. 7. Dizertațiuni oficiale, lucrate de Muciu Popescu și Uroș Pinteș; precum și alte dizertațiuni ce vor fi înaintate președintelui cu 3 zile înainte. 8. Aprecierea prelegerilor și dizertațiunilor ascultate. 9. Raportul biroului. 10. Incassarea taxelor. 11. Propuneri și interpelări. 12. Fixarea locului și timpului pentru proxima conferință, precum și sortarea prelegătorilor oficioși. 13. Închiderea conferinței. Arad, la

10 23 octombrie 1911. Ioan Vancu, m. p. prezident, Georgiu Popoviciu, m. p. notar.

— Fiind terminul de sămănare la a III-a emisiune de acții expirat, domnii acționari ai institutului de credit și economii „Poporul” societate pe acții în Lugos, pe baza §§ 6, 19, 21, 30 și 34 din statutele institutului sunt invitați la adunarea generală extraordinară, care se va ține în 17 noiembrie 1911 st. n. la 3 ore p. m. în localul institutului. Ordinea de zi: 1. Designarea unui notar și alor 3 verifcatori pentru protocolul adunării generale. 2. Ratificarea definitivă a înmulțirii capitalului. 3. Modificarea de lipsă a statutelor în urma înmulțirii capitalului social și 4. Eventuale propuneri. Lugos, 20 octombrie 1911. Direcțiunea.

NB. Domnii acționari, cari doresc a lua parte la aceasta adunare generală extraordinară sunt conform § 24 din statute rugați să-și depună acțiile sau titlurile provisorii până în 15 Martie 1911 la casa institutului.

Sfințire de biserică. Curatorul bis. gr. cat. din Suarăș invită la actul sfințirii bisericii nou edificată, care se va săvârși la 20 octombrie st. n. a. c. la 8 ore a. m. precum și la petrecerea cu dans care va avea loc în sala școlii gr. cat. Începutul seara la 8 ore.

NB. La 1 ora p. m., va fi prânz comun cu taxă de 4 cor. de persoană. Pentru petrecere preț de intrare nu se fixează ofertele marinoase însă vor fi primite cu mulțumită în favorul bisericii și se vor chita pe cale ziaristică.

Domnii preoți sunt rugați a vesti în biserică actul sfințirii.

Curatorul bisericesc.

Prea stimatul public să se considere invitat și pe această cale.

Viriliștii români în comitatul Selaj pe anul 1912. 1. Andrei Cosma, director de bancă (Șimleu). 2. Gheorghe Pop de Băsești (Băsești). 3. Dr. Gheorghe Pop, avocat (Zelau). 4. Dr. Alexandru Pop, avocat (Cehul-Silv.) 5. Emeric Pop, director de bancă (Jibou). 6. Vasile Mica, proprietar (S.-Odorheiu). 7. Florian Cocian, adv. (Domnii). 8. Dr. Ladislau Gyurkó, adv. (Jibou). 9. Petru Pop, preot (Babța). 10. Dr. Mihai Pop adv. (Cehul-Silv.) 11. Mihai Bohățel, director de bancă (Băsești). 12. Mihai Pop, preot (Cucen). 13. Laurențiu Bran, preot (Someșșapla). 14. Gheorghe Filep, proprietar (Săncraiu). 15. Constantin Iuga, preot (Țigani). 16. Ioan Cheseli-Dragomir, preot (Năprate). 17. Patrițiu Laboț, preot (Silvaș). 18. Demetriu Rugă, proprietar (Cehalul român). 19. Gavrilă Vaida, preot (Bobota).

Episcopia dela Gherla. „Unirea” scrie: Zilele trecute s'a lansat prin ziarele românești, știrea, că P. S. Sa episcopul dr. Vasile Hossu dela Lugoj, va fi trecut la Gherla și că înainte de a primi conducerea diecesei P. S. Sa ar fi cerut guvernului suma de 1,250.000 coroane, pentru îmbunătățirile absolute necesare, ce sunt de adus bisericilor și școlilor din acea eparhie. Se adaugă, că ministrul Zichy i-a promis formal, că-i va împlini cererea.

Credem, că suntem și noi destul de bine informați, când declarăm știrea aceasta de prematură și ales în partea sa ultimă cam fantezistă.

Teatrale. Cu prilejul sfințirii școlii gr. or. române societatea română din Mediaș aranjază o Producțiune corală-teatrală urmată de joc, duminică, în 5 noiembrie st. n. 1911 în sala dela hotelul „Traube”.

Explozia gazului din Șarmășel. Duminică noaptea pela ora 2 la câți-va pași de fântâna de gaz din Șarmășel a erupt gazul din pământ producând o puternică explozie.

Paznicul din apropiere deșteptat de bubuitură aprinzând o lampă s'a aprins gazul ce erupsese. Paznicul, soția sa și un copil au fost răniți. Gazul încă și acum ard. Au fost aduși pioneri cari încearcă să stingă focul, acoperindu-l cu pământ. Noaptea focul luminează în depărtări mari, iar deasupra cerul e încontinuu roșu.

Spărtura de pământ e de vre-o sută de metri lungime. Trenurile nu pot circula linia fiind distrusă.

Com
Din Sofia
de Batter
contra re
legături c

S'a
supravegl
Com

Un i
del, patro
Drapel" di
leni, observ
din curte.

Alaltă
din somn c
cânilor.

D-sa
au fugit.

Cerce
proprietaru
țul de gâin
Fiind

gat-o în bu

A dot
cercetările

bașului A
măimută.

Anim
târgul „Tu
indivizi să

hoților, ce

Oprir

Nassau-Con

thilda Mois

aventuri int

cu ordinele

paosul dum

Miss Mathil

pentru dum

meros prin

târziat însă

pe sburătoa

însă miss M

se mișcă și

când prin f

înconjurat

și în ciuda

tr'o întoarce

neola.

Repreze

nedisciplina

mai mult c

Moisau a f

isprăvite ea

sale. Voin

proprietar,

dreptăți să

avut un ase

să renunțe

sta miss Ma

rat că nu va

Un sl

Macri, direc

lor, a făcut

și supleță c

pe câmpul c

Urcare

risarea lina

Sborul

seria de lo

aceeș formă

ale tinerilor

D. ma

înălțimi mer

sboruri de d

Nenor

Lovrana con

nenorociri tr

In cam

vechi murise

tafale vre-o

defunctei.

La un

merci se pră

căzură în pa

De sub

răniți și ma

Complot contra regelui Bulgariei.

Din Sofia se anunță, că fiul prințului Alex. de Battemberg este acuzat că complotăază contra regelui Bulgariei, pentru că se află în legături curioase cu ofițeri și funcționari.

S'a orânduit un serviciu special pentru supraveghierea prințului.

Complotul ar fi de natură serioasă.

Un ingenios furt de paseri. Adam Hodel, patronul magazinului de manufactură „La Drapel” din Ploiești, care locuiește pe strada Văleni, observă de câteva zile, că i-se fură paserile din curte.

Alaltăieri seara, Hodel, a fost deșteptat din somn de sgomotul produs de lătratul mare al cânilor.

D-sa eșind afară, a văzut doi indivizi, cari au fugit.

Cercetând în curte cu lumânarea aprinsă, proprietarul spre surprinderea lui a găsit la cotețul de găini o maimuță mare.

Fiind maimuța domesticită, Hodel a băgat-o în bucătărie.

A doua zi, cazul a fost reclamat poliției. Din cercetările făcute s'a constatat, că paserile păgubașului Adam Hodel, au fost furate de isteța maimuță.

Animalul este proprietatea unei menajerii din târgul „Tunariilor”. Ea fusese dresată de anumiți indivizi să fure găinile din coteț, pe cari le ducea hoților, ce stăteau la pândă la zăplazul curții.

Oprirea sborurilor duminică.

În orașul Nassau-County din statul Newyork pilota miss Mathilda Moisau a fost zilele acestea autoarea unei aventuri interesante. Domnișoara a avut de-a face cu ordinele aspre ale serifului, care a aplicat rețeaua duminicală și asupra sborurilor cu aeroplane. Miss Mathilda contra ordinelor a anunțat un sbor pentru duminică, la care a răspuns un public numeros prin prezența sa pe câmpul de sbor. N'a întârziat însă nici seriful a fi de față ca să oprească pe sburătoarea îndrăzneată. Fără multe pregătiri însă miss Mathilda se așază la locul său, helicele se mișcă și pasărea se deslipește dela pământ trecând prin fața serifului, care crăpa de mânie. A înconjurat apoi de vre-o trei ori câmpul de sburat și în ciuda serifului n'a voit să aterizeze, ci printr-o întoarcere îndrăzneată s'a îndreptat spre Mineola.

Reprezentantul puterii, urmări în automobil pe nedisciplinată sa supusă. Alergarea aceasta a ținut mai mult de o oră. În cele din urmă tot miss Moisau a învins. Pe când benzina îi era cam pe isprăvite ea a aterizat pe moșia unei rudeni a sale. Voind să intre seriful a fost întâmpinat de proprietar, care i-a cerut actul oficial ce l-ar îndreptăți să intre în vila sa. Seriful natural n'a avut un asemenea act și spre rușinea sa a trebuit să renunțe de a vedea pe sburătoarea. După aceasta miss Mathilda s'a dus la Newyork și a declarat că nu va mai sbura duminică.

Un sbor al maiorului Macri.

D. maior Macri, directorul școlii de aviație, secția biplanelor, a făcut un sbor foarte important pentru aviaținea română.

Luând în posesiune aparatul construit pentru d-sa la Chitila, a câștigat imediat o înălțime de peste două sute de metri și cu aceeași siguranță și supletă ca și elevii săi, d. maior Macri a făcut pe câmpul de aviație admirabile evoluțiuni.

Urcarea a fost repede, viragiile sigure și aterizarea lină și precisă.

Sborul acesta, pe care îl face după toată seria de locotenenți un maior, s'a petrecut în aceeași formă frumoasă ca și sborurile îndrăznețe ale tinerilor noștri aviatori.

D. maior Macri va continua să se urce la înălțimi mereu mai mari și va face de asemenea sboruri de durată.

Nenorocire lângă catafale. O telegramă din Lovrana comunică amănunte asupra unei groaznice nenorociri întâmplate acolo.

În camera din primul etaj al unei clădiri vechi murise o fată. Spre seară se adunară la catafale vre-o 30—40 persoane, rudele și cunoscuții defunctei.

La un moment dat pardoseala putredă a Camerei se prăbuși și asistența împreună cu cadavrul căzură în parter.

De sub ruine au fost scoși 2 morți, 4 grav răniți și mai mulți ușor răniți.

Urmările împotmolirii lui „Pantelimon” la Constanța.

Din Petersburg vine știrea, că vice-amiralul Bostraem care printr-o acțiune de paradă, a pricinuit avarierea a trei cruciștoare ruse (?) în portul român Constanța, păgubind statul rus cu o jumătate milion ruble, a fost destituit.

Sfințirea școlii românești din Sângeorzul-român. La poalele munților măreți ai Rodnei, într-o vale încântătoare, ocrotită jur-împrejur de dealuri înalte a căror picioare se scaldă în valurile curate ale Someșului; se întinde frunțașă și frumoasa comună curat românească: Sângeorzul-român.

Această comună locuită de un brav popor, în timpul băilor e cercetată de mii de oaspeți veniți din depărtările cele mai mari, pentru apa bună minerală ce isvorește din despădurite dealuri.

Poporul român Sângeorsan în ultimul timp a dat dovadă de o jertfă uriașă, ridicând din propria sa putere, în mijlocul satului, la locul cel mai potrivit, o școală de toată frumusețea, un templu al învățături, grandios și impunător, care trezește mândrie în pieptul fiecărui român.

Laudă se cuvine acestui popor din comuna Sângeorsul român de 3600 sufletele că a jertfit suma de 60.000 coroane pentru școala s'a poporală comunală. Aceasta este o vie dovadă a nobilei sale inimi, a conștiinței sale, a puterii sale de voință. Unde se căutăm o afirmare mai strălucită, un exemplu mai măreț de jertfă?! Când un popor de 3600 suflete, poate aduce pe altarul culturii așa o măreață jertfă, ni se umple inima de promițtoare speranțe.

Laudă se cuvine poporului care cu acest gest nobil de jertfă a asigurat viitorul plăpândelor mlădițe ale neamului, laudă se cuvine conducătorilor, comitetului școlar și bisericesc, în deosebi preotului Aurel Chintean care de ani întregi nu a cruțat muncă și osteneală pentru înfăptuirea idealului măreț, îndemnând poporul la îndeplinirea măreței jertfe.

Sfințirea acestui măreț, locaș al luminei și culturii, s'a îndeplinit duminică în 22/X st. n. prin dl Octavian Domide canonic și dl Halita Alex. vicar, asistat de mai mulți preoți în fața norodului în straa de sărbătoare și a inteligenței puțină la număr. Răspunsurile liturgice le-a executat frumos și cu precisiune corul economilor condusă de dl învățător al comunei (al cărui nume mi-a scăpat). Toate au decurs în ordine, sfințirea, banchetul și teatrul împreunat cu joc.

Credeam că sfințirea unui așa măreț locaș va fi prilej de caldă sărbătoare, că va veni lume de nu-i va încăpea Sângeorzul. Așteptam să vie intelectualii satelor din prejur: preoți, funcționari, avocați, învățători, profesori în deosebi dela Năsăud dar dureroasă ne-a fost decepția. E de condamnat un desinteres așa vădit pentru un popor așa de luminat și de jertfitor. Din sfințirea unei asemenea școlii se putea înfiripa o serbare culturală neuitată pentru popor, în care să vadă norodul că știu aprecia jertfa sa. Onoare celor puțini, cari ne-au onorat cu prezența lor, cu îndemnul și ajutorul lor. Între atâția avocați din jur singur dr. C. Utalea, dintre atâția profesori singur dl Bichiganu, iar dintre multele institute de bani din loc și jur numai institutul „Coroana” din Bistrița și-a trimis delegatul și ajutorul său acestei serbări și școlii impunătoare.

Creдем că în viitor nu se va întâmpla așa un lucru de condamnat și că inteligența noastră va arăta mai mult interes cauzelor bune a neamului. — Cor.

Teatrul Apollo. Măne, marți, teatrul Apollo va prezinta următorul program bogat și foarte atractiv:

1. Glima se luptă (tablou sportiv senzațional). — 2. Fata cărciumarului (cea mai renumită dramă morală din tainele orașelor mondiale). — 3. Construirea Dreadnoughtului (lucrările acestui monstru al luptei navale se petrec înaintea ochilor noștri). — 4. Morarul și fiul său (dramă foarte senzațională în 2 acte. Personajele: Bătrânul morar: Robert Garison; Maria, fata lui: Henny Porten; Conrad, calfa de morar: Frideric Zelnic. 1000 m. Unic film original).

Reprezentările se încep la orele 5 și jum. 7, 8 și jum. seara.

Prețurile de intrare: 1 cor., 80 fil., 60 fil., 40 fil. și 20 fil. — Orhestră proprie.

Nou! Atragem atențiunea on. cetitori asupra inseratului lui *Igaz Sándor*, care și-a deschis cea mai mare prăvălie de giuvaerice în Arad, Piața Andrásey (Palat. Minorităților), unde se pot cumpăra cele mai bune oroloage de buzunar, serviciiuri, etc.

Aviz! Fiecare român de bine, care are lipsă de mașini agricole, motoare cu benzină, ferării, arme, etc. să cerceteze firma românească *Frații Burza din Arad*, (Borosbényi-tér). Sprijiniți pe Români!

POȘTA REDACȚIEI.

V. P. Cluj. — Hărțuieți de natura celor trimise nu publicăm. Regretăm, dar manuscrisul nu-l mai avem.

Valeriu R. Nu avem spațiu și pentru propunerea d-voastră.

I. B. Nu face.

POȘTA ADMINISTRAȚIEI

V. S. *Tasnađbalasháza*. Vă rugăm a ne comunica, cari numeri vă lipsesc.

N. L. *inv. Marostelek*. Nu am primit nimic.

Bibliografie

La Librăria diecezană din Arad se află de vânzare:

- Calendarul pe anul bisect dela Hristos 1912**, cu un cuprins bogat de articole literare, economice, poezii, glume și cu mai multe ilustrațiuni, între cari amintim pe a apostolului neamului *Nicolae Iorga* și a marelui mecenat *Vas. Stroescu*. Cu șematismele diecezei Arad și Oradea-mare. Prețul unui exemplar cu șematism . . . . . 50 fileri fără șematism . . . . . 30 fileri Revanzătorii capătă rabat.

Planul de învățământ și îndreptarul metodic pentru școlile populare confesionale gr.-or. române, aprobat de d. ministru de culte sub nr. 7311—1911 și confistul mitropolitan gr.-or. român sub 178 M. 1911, prețul cor. 3— plus 30 fileri porto postal.

- N. Iorga : Turburările bisericești și politicianismul 1910—1911. —.75
- Serbările dela Blaj —.30
- Un biruitor, Radu-Vodă Șerban —.50
- Ceva despre Ardealul românesc și vicia culturală românească de astăzi —.60
- I. Stanca : Școala română și învățătorul român din Ungaria în lumină adevărată 1.—
- Dr. Ghibu O. : Despre educație 1.50
- Dr. Nestor Șimon : Vasile Nașcu, vicia și faptele lui în legătură cu luptele grănițerilor năsăudeni pentru asigurarea averilor și fondurilor grănițărești 6.—
- Verne I. : Castelul din Carpați, roman 1.60
- Păcurariu I. : Elemente de estetică 1.20
- Doyle C. : Duett, roman 1.60
- Dr. Onișor V. : Legiurea țării noastre 1.—

La comanda să se alăture și pentru porto postal 20 fileri de fiecare carte.

Redactor responsabil : **Atanasie Hălmăgian.**

Városmajor-Sanatorium și Hydrotherapie
26 odăi aranjate cel mai modern.
 Supraveghiere medicală continuă (constantă).
 Birou central, stabiliment medical :
Budapesta, Bulevardul Ferencz-kört 29.
 Director-șef : **Dr. A. Cozmuța.**
 Consultațiuni dela orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.
 Telefon 88—99.

Aviz. Sprijiniți pe M. Radu, croitor român în Cluj strada Jokai No. 2!

Atelier dentistic
Rudolf Novac
specialist — dentist.

ARAD

Piața Tököly Nr. 7.

Am onoarea a aduce la cunoștința onor. public, că atelierul meu dentistic îl mut în Piața Libertății Nr. 5 unde îl măresc după recererițele cele mai moderne.

Cu toată stima:

RUDOLF NOVAC,
DENTIST.

Izvor ieftin de cumpărat
gramofoane și plăci
de vânzare și cu plătire în rate
Noutăți! Au apărut noi plăci românești. Cereți preț curentul și gratis din Margle magazin de

gramofoane

al lui

TÓTH IÓZSEF
SZEGED, STRADA KÖNYÖK Nr. 3.

Sunt recunoscute de calitatea cea mai bună

G H E T E L E

pentru doamne, doamne și copii, pregătite în atelierul propriu al „Asociației călătorilor Aradani” și se pot procura cu prețurile cele mai moderate.

Director: IUSTIN OLAR.

ARAD, Szabadság-tér Nr. 14.
(Filiale în FISCHI și CERMEI).

ASSAEL Telef: 835
IACOB și FIUL

Arad, drumul Radna 23.

Fabrică de mașini, motoare, instrumente și mașini agricole. Lifturi depovară. — Planuri și preliminară gratuit.

Magazinul electrotehnic al lui
Kalmár József
Arad, str. Salac Nr. 2.

Telefon: 242.

Montează motoare electrice
pentru industriași, instalează
lumina electrică cu prețurile
cele mai moderate, etc. etc.

Grill Károly
lăcătuș-tehnic, mașinist.
Világos. (Casa proprie.)

Primește orice comande de specialitate, d. ex.: părți trebuincioase la edificii, garduri de fier și gratii de morminte. — Cuptoare, modelul cel mai nou de cea mai bună execuție. — Cumpene, greutăți, mașini economice.

Stropitoare de vie se capătă și se reparază cu pricepere. Cu plăcere dau planuri și proiect de spese.

FABRICA DE SPĂLAT CU ABURI ȘI CURĂȚIRE CHIMICĂ

„VICTORIA“

TEMESVÁR, JÓZSEFVÁROS, Bégabalsór-ut. 42.

Aranjată cu mașinăriile cele mai moderne cu putere electrică, spală, calcă, curăță albituri și haine bărbătești și de dame, și tofelul de lingerie cu țesături moderate. La suma de peste 10 cor. pachetul se trimite francoat. Filiale în Timișoara-Gyárváros Kosuth-tér 6. Erzsébet-város: la Fischer G. Ferencz-város: Sebestla-utca 7. Belváros: în casa lui dr. Lingruen.

Birou de informații!

Cunoscând multe lipsuri ale publicului românesc din provincă, m'am hotărât să deschid în Budapesta un

Birou de informații și Agentură românească.

Orice informație relativ la petițiile înaintate la ministerii și la alte foruri, orice informații comerciale și în general în orice cauză dau în restimp de 2—3 zile, ori-și-cui rezolvând toate chestiile în modul cel mai cinstit. Urgitez rezolvirea petițiilor. Vorbesc în persoană cu reprezentantul cauzei și rog rezolvire favorabilă. Fac tot felul de mijlociri comerciale și comande. Prețuri moderate, serviciu prompt, informații detaliate. La aviz aștept la gară.

L. Olariu, Budapest, Lajos-u. 141. III 19.

S'a deschis!
prăvălia nouă de giuvaere a lui

IGAZ SÁNDOR

ARAD, piața Andrássy (palatul Minorților).

Asortiment bogat din cele mai moderne, bijuterii, argintarii și oroloage extra-fine. Apartament deosebit pentru articlii de argint-china.

Prețuri moderate!

(Fiți atenți la firmă).

In atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu becuri, esecută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Cine dorește un fonograf bun?

Să se adreseze cu toată încrederea subscrisului și va fi pe deplin satisfăcut. Cereți catalog.

Biciclete de strap și de sport

poți căpăta cu prețurile cele mai moderate dela firma

KOCH DÁNIEL

intreprindere de instalare a sonerilor și telefonului precum și montarea bicicletelor.

ARAD, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Cumpăr sau dau în schimb pentru alte obiecte
recipise de amanet,

aur, argint zdrobit și bijuterii

Deutsch Izidor,

orologier și bijutlier.

ARAD, str. Weitzer János,
(Palatul minorților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat.

Telefon 438.

Pentru sezonul de toamnă și iarnă!

Recomand magazinul meu bogat asortat în ::
pălării de bărbați, albituri, cravate și mițe.

Mare assortiment de pălării de băieți pe

lângă prețuri fixate. Totdeauna recomand

atelierul meu de blănărie

pentru toate lucrările ce cad în bransa

aceasta pe lângă serviciul cel mai prompt.

Cu stimă:

IOAN BALINT „JÁNOS“
Timișoara-Fabric. Palatul orașului.

Nouă tipografie românească în Arad, strada Zrinyi Nr. 1a.

Tipografia „Concordia”

atelier tipografic al ziarului „ROMÂNUL” și al
foii populare a partidului, „POPORUL ROMÂN”

Anunță cu adânc respect onoratului public românesc în-
trarea sa în activitate, în serviciul cultural al neamului,
stând la dispoziția comitetului nostru național. :: ::

Provăzută cu aranjament tehnic modern, care
fi dă putința să execute lucrări alese și
o o artistice în ale tipografiei, o o

Tipografia „Concordia”

are afară de mașina mare, cu care se tipăresc
organele publicistice ale partidului nostru națio-
nal, încă două mașini, noi, apte pentru executarea
celor mai fine lucrări grafice :: :: :: ::

Tipărituri de bancă, tot soiul de tipărituri pentru birouri
avocațiale, invitații, anunțuri și orice fel de tipăritură se
execută solid, frumos și se compută cu prețuri moderate la

Tipografia „Concordia”

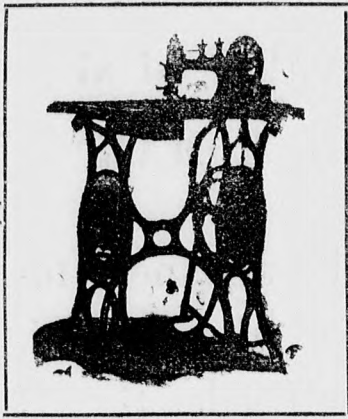
Roagă onoratul public românesc pentru binevoitorul sprijin.

Cele mai bune mașini de cusut

se capătă pe lângă solvire favorabilă
în rate la firma

Kalenda János

Nagyvárad, lângă biserica „Holdaș“.

Tot acolo: Mare alegere în arme
de vânat și revolvere, precum gra-
mofoane și părți necesare.

Telefon — (în tot comitatul) — Nr. 245.

Nr. telefonului 604.

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu pre-
țurile cele mai moderate

Nr. telefonului 604.

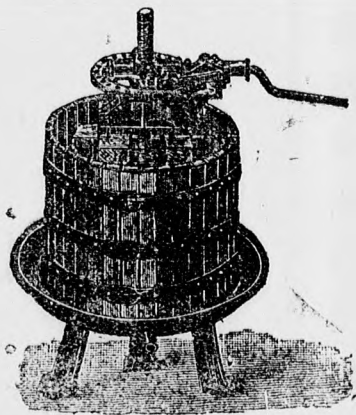
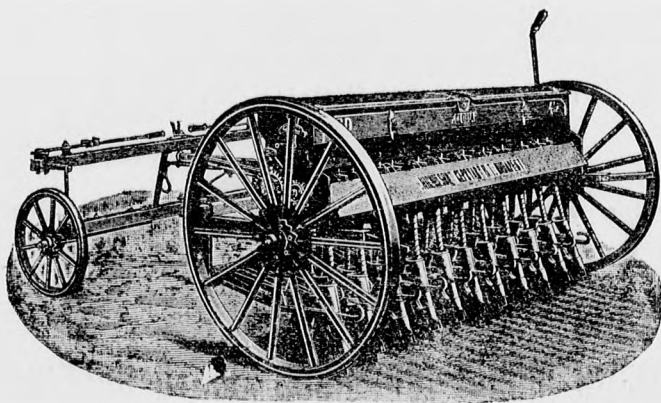
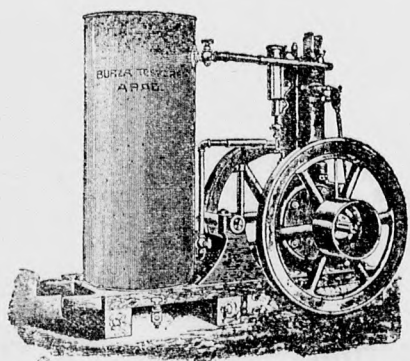
FRAȚII BURZA

Cea mai mare firmă ro-
mânească din Ungaria.

Arad, Boros Béni-tér Nr. 1.

(Casa proprie).

Recomandă magazinul lor bogat asortat de **ferării, arme** și tot felul de **mașini agricole, motoare cu benzin și oleiu brut** cu prețurile cele mai moderate și pe lângă plătire în rate.

Cu garnituri pentru trierat și cu prospecte pentru mori servim bucuros, even-
tual pentru primirea lucrurilor acestora și facerea contractului mergem la fața
locului pe spesele noastre. Mare asortiment de osii Steier și originale Winter.

TIPARUL TIPOGRAFIEI „CONCORDIA“ ARAD.

Anu

ABONA

Pe un an
Pe jumătate
Pe 3 luni
Pe o lună

Pentru

Pe un an.

Te
pentru ora
Nr.

Zăpăc

Nic
manifest
exercită
tre acie
neze și
viitorul
fel în ch
tiv pent
dințe gr
firiparea
urmare
deosebi
acele cr

Iată
din cele
copere t
timind a
înțeles c
apoi lea
la un ca
ne inter
titlu glă
— In d
național
cari star
cietății
societate

Dar
tatea de
unitate
ducă la
astfel de
popor, s
cu acest
riască...

Fici

Pe
Pleșoianu
urce pe u
cu pomi
nuri de g
pădure, p
de pe ap

Spr
albastrul
deschid în
departe,
văjăitul r

Toc
Grădiștea
dealului
pe vremu
rimi se g
de ploii,
pe cari
cercetat.

In
unde șose
mai sus
verde și
acolo stă
— căsuțe
Om
în toate,
lui. Toem